

Održivo bankarstvo

Nevistić, Anna Maria

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:256187>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer Financije

ODRŽIVO BANKARSTVO

Diplomski rad

Anna Maria Nevistić

Zagreb, rujan, 2021.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer Financije

ODRŽIVO BANKARSTVO

ESG BANKING

Diplomski rad

Student: Anna Maria Nevistić

JMBAG studenta: 0067551219

Mentor: prof. dr. sc., Anita Pavković

Zagreb, rujan, 2021.

SAŽETAK:

Danas se čovječanstvo suočava s brojnim izazovima, koji su nastali kao posljedica perioda zanemarivanja negativnog utjecaja ekonomskog rasta na okolinu. S ciljem ostvarivanja što veće profitabilnosti, godinama se zanemarivao loš utjecaj na okoliš i društvo, što je dovelo do globalnog zagrijavanja, pretjeranog zagađenja okoliša, smanjenja dostupnosti neobnovljivih resursa i sl. Sve navedeno je pridonijelo razvoju koncepta održivog razvoja, koji predstavlja jedini ispravni put za cijelo društvo, a kojim će se osigurati kvalitetna budućnost za sve generacije. U tom smislu se razvio i koncept održivog bankarstva, kao jedan od nositelja dostizanja održivog razvoja, a koji predstavlja društveno – ekonomsku doktrinu koja ističe važnost sudjelovanja bankarskog sektora u ispunjavanju ciljeva održivosti.

Cilj ovog rada je uputiti na važnost održivog bankarstva, te pozitivni doprinos kojeg može imati na okolinu. U samoj njegovoj izradi korištene su brojne metode, poput deskriptivne, analitičke, komparativne, te razni izvori, koji se ponajviše odnose na znanstvene članke, javne objave regulatora, internetske stranice svih relevantnih institucija, knjige i sl. S obzirom da je poznavanje pojmova održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja svojevrsni preduvjet za razumijevanje teme održivog bankarstva, neposredno prije tumačenja teme održivog bankarstva i zelenih financija, se u ovom radu opisuju prvotno spomenuta dva koncepta. U drugom dijelu rada je predstavljen okvir djelovanja Europske unije na području održivog razvoja i bankarstva, te je dan pregled aktivnosti koje provodi Europska investicijska banka u svrhu dostizanja ciljeva održivosti. Na samom kraju, izneseno je stanje održivosti i održivog bankarstva na području Republike Hrvatske, te način na koji Hrvatska banka za obnovu i razvitak doprinosi postizanju ciljeva održivog razvoja.

Ključne riječi: održivi razvoj; društveno odgovorno poslovanje; održivo bankarstvo; zelene financije.

SUMMARY:

Mankind is facing many challenges today which are repercussion of period of neglecting negative impact that economic growth has on the environment. Aiming maximum profit, the bad impact on environment and society was neglected for years which led to global warming, excessive environmental pollution, reducing the availability of non-renewable resources etc. All of the above has contributed to the concept of sustainable development which represents the only right way for whole society enabling quality future for all generations. The concept of ESG banking has been developed as one of the carriers of achieving sustainable development which represents socio economic doctrine that stands out the importance of participation of banking sector in fulfilling sustainability goals.

Aim of this thesis is to raise awareness of sustainable banking and the positive contribution it can make to the environment. Numerous methods were used in its development such as descriptive, analytical, comparative and various sources which are mostly related to scientific articles, public announcements of regulators, websites of all relevant institutions, books etc. Given that knowledge of the concepts of sustainable development and socially responsible business is a prerequisite for understanding the topic of sustainable banking, just before explaining the topic of ESG banking and green finance, this thesis describes the two concepts originally mentioned. The second part of the thesis presents framework of the European Union's activities in the field of sustainable development and banking alongside with activities carried out by European Investment Bank in order to achieve sustainability goals. At the end, the state of sustainability and ESG banking in the Republic of Croatia is presented and the way in which Croatian Bank for Reconstruction and Development contributes to achieving the goals of sustainable development.

Key words: **sustainable development; corporate social responsibility; ESG banking; green finance.**

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad / seminarski rad / prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada / prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada / prijave teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada / prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Anna Maria Nevistić v.r.

(vlastoručni potpis studenta)

Zagreb, 25.08.2021.

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

Anna Maria Nevistić v.r.

(personal signature of the student)

Zagreb, 25.08.2021.

(place and date)

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	Predmet i cilj rada.....	1
1.2.	Izvori podataka	2
1.3.	Struktura rada	2
2.	TEORIJSKI OKVIR ODRŽIVOG BANKARSTVA.....	3
2.1.	Održivi razvoj i društveno odgovorno poslovanje	3
2.2.	Pojmovno određenje održivog bankarstva	8
2.3.	Zelene financije	14
3.	ODRŽIVE FINACIJE U EUROPSKOJ UNIJI	19
3.1.	Akcijski plan o financiranju održivog rasta i paket mjera za financiranje održivih aktivnosti u Europskoj uniji	19
3.2.	Održivo bankarstvo u Europskoj uniji.....	24
3.3.	Uloga Europske investicijske banke u dostizanju ciljeva održivog razvoja..	28
4.	ODRŽIVO BANKARSTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ	33
4.1.	Održivost bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj	33
4.2.	Značenje Hrvatske banke za obnovu i razvitak u održivom razvoju.....	36
4.3.	Primjeri održivog bankarstva izabranih banaka koje posluju u Republici Hrvatskoj	40
4.3.1.	Zagrebačka banka.....	40
4.3.2.	Privredna banka Zagreb	42
4.3.3.	Erste banka	44
4.3.4.	Hrvatska poštanska banka	46
5.	ZAKLJUČAK.....	49
	POPIS LITERATURE.....	51
	POPIS SLIKA.....	61
	ŽIVOTOPIS STUDENTA.....	62

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Kao posljedica perioda u kojem se zanemarivalo negativno djelovanje čovjeka na okolinu, danas se javljaju brojni problemi vezani uz zagađenje okoliša, globalno zagrijavanje, siromaštvo i sl. Sve je nužnija promjene načina života i poslovanja svakog člana društva, kao i težnje održivom razvoju u svim granama i na svim razinama gospodarstva. Ovakva će promjena omogućiti ispunjenje potreba današnjeg društva, a da se pritom ne ugrozi mogućnost budućih naraštaja da zadovolje vlastite potrebe.

Iz održivog razvoja se razvilo i održivo bankarstvo, koje u svojoj srži predstavlja jedan od načina kojima se ostvaruje opća održivost. Ono označava ponudu onih financijskih proizvoda i usluga koji će zadovoljiti potrebe ljudi i štititi okoliš te istovremeno ostvarivati zaradu banci. Kao financijski posrednici, banke imaju vrlo bitnu ulogu u održivom rastu i razvoju. Njihova važnost naročito dolazi do izražaja kada se uzme u obzir da u većini zemalja upravo one zauzimaju najveći udio u cjelokupnom financijskom sektoru. Usvajanjem ovog koncepta, održive banke neprestano vode brigu o posljedicama koje mogu proizaći, kako iz njihovog svakodnevnog poslovanja, tako i iz poslovanja njihovih klijenata. Također, one svojom ekološkom, socijalnom te upravljačkom politikom mogu imati snažan pozitivan utjecaj na okoliš, dobrobit društva, svojih zaposlenika i sl. Osim što na ovaj način potpomažu poboljšanje života i blagostanja čitavog društva, mogu ostvariti i pozitivne posljedice na vlastito poslovanje, primjerice kroz smanjenje izloženosti rizicima ili povećanjem tržišnog udjela.

S obzirom na prepoznatu važnost usvajanja održivosti u bankarski sektor, brojne su zemlje usvojile dokumente kojima se ono potiče. Posebice se ističe Akcijski plan za financiranje održivog rasta Europske unije, koji bi preko donesenog paketa mjera trebao dodatno potaknuti implementaciju održivosti u financijski sektor. Uz navedeno, važnu ulogu u dostizanju održivog razvoja imaju Europska investicijska banka i Hrvatska banka za obnovu i razvitak, koje svojim aktivnostima sudjeluju u ostvarivanju ciljeva održivosti.

Cilj ovoga rada je objasniti pojam održivog bankarstva i drugih pojmova vezanih uz njega te dati uvid u stanje održivosti na prostoru Europske unije i Republike Hrvatske. Uz navedeno, svrha mu je i potaknuti pojedince na promišljanje o ovoj temi prilikom izbora banke, ulaganja i sl., ali ih potaknuti i na odgovornije ponašanje u svakodnevnom životu. S obzirom da upravo oni predstavljaju temelj svake banke koja bez njih ne bi ni postojala, svojim odlukama mogu utjecati na ponašanje banaka. Također, radom se želi naglasiti važnost održivog bankarstva, kao bitnog dijela općeg održivog razvoja, te potaknuti opću svijest o ovoj problematici.

1.2. Izvori podataka

Podaci od kojih je sastavljen rad su prikupljeni proučavanjem dostupne *online* strane i domaće literature. U tom smislu, korišteni su podaci iz sekundarnih izvora iz raznih znanstvenih i stručnih članaka i časopisa, publikacija, knjiga, javnih objava regulatora te internetskih stranica svih relevantnih institucija i dr.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od pet cjelina. Dok se u prvoj cjelini uvodi čitatelja u temu održivog bankarstva te mu se predstavljaju korišteni izvori podataka, ciljevi rada te sama njegova struktura, u drugom se dijelu govori o konceptu održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja. Nakon toga se pojmovno određuje održivo bankarstvo i zelene financije. U trećem poglavlju je riječ o održivim financijama Europske unije, u sklopu kojeg je objašnjen Akcijski plan za financiranje održivog rasta i prateći paket mjera. Osim toga, u ovom se poglavlju govori i o održivom bankarstvu u Europskoj uniji, te se daje uvid u ulogu i aktivnosti Europske investicijske banke u dostizanju ciljeva održivog razvoja. O stanju održivog bankarstva u Republici Hrvatskoj i ulozi Hrvatske banke za obnovu i razvitak u održivom razvoju se govori u četvrtom dijelu, a u petom dijelu se izvode zaključci iz cijelog rada.

2. TEORIJSKI OKVIR ODRŽIVOG BANKARSTVA

2.1. Održivi razvoj i društveno odgovorno poslovanje

Održivi razvoj i društveno odgovorno poslovanje su pojmovi koji su izazvali različite rasprave vezane uz njihovu povezanost i značenje. Sve čvršća veza između ova dva koncepta, doprinijela je zauzimanju brojnih stajališta. U tom smislu, većina autora izjednačava ova dva pojma, uz napomenu da se održivi razvoj koristi za promatranje s makroekonomskog, a društveno odgovorno poslovanje s mikroekonomskog aspekta, tj. aspekta pojedinačne kompanije. S druge strane, dio autora smatra da je održivi razvoj temelj na kojem se zasniva društveno odgovorno poslovanje.¹

Još od sedamdesetih godina prošloga stoljeća traje ljudska borba s posljedicama, koje su uslijedile nakon razdoblja u kojem se zanemarivao negativan utjecaj ekonomskog rasta na okoliš i društvo. Suočavanjem čovječanstva s ovim problemom, došlo je do razvoja novog koncepta pod imenom „Održivi razvoj“². Njegov je razvoj prvenstveno bio potaknut raznim znanstvenim spoznajama, koje su utvrdile nužnost promjene odnosa prema okolišu.³ U tom smislu, s godinama se pokazalo kako društveni i ekonomski napredak u sebi nema urođenu održivost, pa je iz tog razloga neophodno uključivanje čovjeka u pokretanje i podržavanje ovog koncepta.⁴

Održivi razvoj predstavlja maksimiziranje neto koristi od ekonomskog razvoja, pritom zadržavajući kvalitetu prirodnih resursa tijekom vremena.⁵ Njegov je osnovni cilj dugoročna stabilnost ekonomije i okoliša, koji se može postići jedino integriranjem

¹ Rakić, S. (2016.), Ispitivanje uticaja društveno odgovornog poslovanja na profitabilnost banaka u Evropskoj uniji, doktorski rad, Fakultet Edukons - Fakultet poslovne ekonomije Sremska Kamenica, Sremska Kamenica, 68-69. str.

² Fetahagić, M. (2007), INDIKATORI ODRŽIVOSTI - CJELOVITI PRISTUP, 2. str

³ Matešić, M. (2020.), Eko-inovacije za održivi razvoj, 153. str.

⁴ Črnjar, M., Črnjar, K. (2009.), Menadžment održivog razvoja, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci Glosa, Rijeka, 82. str.

⁵ Barua, S. (2020.), Environmental Risk, Sustainability, and Banking

ekonomskog, okolišnog i društvenog aspekta u sve razine gospodarstva.⁶ U tom smislu, on je dugoročni koncept za postizanje stalnog ekonomskog rasta, koji uključuje ekonomsku efikasnost, tehnološki napredak, čistu tehnologiju, i dr.⁷ Također, ovaj koncept predstavlja i skup aktivnosti i mjera koje su vođene filozofijom održivosti te koje se neprestano preispituju i usklađuju prema načelima održivosti.⁸

Nadalje, prema Europskoj komisiji održivi razvoj označava jednu od politika razvoja koja zadovoljenjem gospodarskih, društvenih i ekoloških potreba zajednice, doprinosi njenom blagostanju u kratkom i srednjem, a ponajviše u dugom roku.⁹ Također, on se može definirati kao proces tijekom kojeg se mijenja smjer investiranja, institucionalna infrastruktura države, dolazi do tehnološkog razvoja i sl.¹⁰

Iako postoje brojne definicije održivog razvoja, najčešće se koristi ona Svjetske komisije za okoliš i razvoj objavljene 1987. godine u Izvješću „Naša zajednička budućnost“, gdje ga definira kao razvoj koji ispunjava zahtjeve današnjih generacija, a da se pritom ne dovodi u pitanje zadovoljenje potreba generacija budućnosti.¹¹

Nadalje, spomenuti izazovi s kraja prošloga stoljeća su doveli do održavanja mnogih konferencija u svrhu rješavanja problema i dostizanja zajedničkih ciljeva. Razne su inicijative međunarodnih organizacija potaknule održavanje prve konferencije 1992. godine u Rio de Janeiru, pod nazivom: „Konferencija Ujedinjenih naroda o životnoj sredini i razvoju“. Deset godina kasnije se održala nova konferencija pod nazivom „Svjetska konferencija o održivom razvoju“, a 2012. godine je uslijedila „Konferencija Ujedinjenih naroda o održivom razvoju“.¹² Potom je u rujnu 2015. godine, od strane

⁶ Emas, R. (2015.), *The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining Principles*, 2. str.

⁷ Filipović, M. (2019.), *Konceptualizacija održivog razvoja i ekološko obrazovanje*, 58. str.

⁸ Norouzi, N., Ataei, E. (2021.), *Globalization and sustainable development*, 69. str.

⁹ Europska komisija (b.d.), *Održivi razvoj*, preuzeto 24. srpnja 2021. s https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/what/glossary/s/sustainable-development

¹⁰ Op.cit., (2007), *INDIKATORI ODRŽIVOSTI - CJELOVITI PRISTUP*, 2. str.

¹¹ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (b.d.), *Održivi razvoj*, preuzeto 23. srpnja 2021. s <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/>

¹² Op.cit., (2016.), *Ispitivanje uticaja društveno odgovornog poslovanja na profitabilnost banaka u Evropskoj uniji*, 61-62. str.

Ujedinjenih naroda, usvojen Program održivog razvoja do 2030. ili Agenda 2030, koji se temelji na 17 ciljeva i 169 podciljeva, vezanih uz siromaštvo, ljudska prava, zdravlje i dr.¹³

U ovom su konceptu sadržane tri dimenzije, a odnose se na ekonomsku i socijalnu dimenziju te dimenziju zaštite životne sredine. S jedne strane, ekonomska se dimenzija bazira na pronalasku rješenja kojima bi se postigla konkurentna prednost na svjetskoj razini učinkovitijom upotrebom dostupnih resursa, kao i rastom njihove produktivnosti. Jedini je uvjet da se pritom potencijalni negativni učinci na okolinu otklone u potpunosti, a ako to nije moguće, da se dovedu na najnižu moguću razinu. Nadalje, socijalna dimenzija se temelji na ljudskim pravima i svrha joj je uključivanje ranjivih i isključenih skupina, rast društvenog blagostanja i ravnopravnost svih. Putem sustava obrazovanja i zdravstva, kroz zadovoljenje drugih osnovnih ljudskih potreba i sl., ova se dimenzija koncepta održivog razvoja primjenjuje i ostvaruje. Posljednja se dimenzija, dimenzija zaštite životne sredine, ostvaruje zaštitom prirodnih resursa i okoliša, korištenjem obnovljivih izvora energije i sl.

U djelu „Evandjelje bogatstva“ Andrewa Carneigea iz 1899. godine, po prvi se put u teoriji može pronaći ideja društveno odgovornog poslovanja i istaknuta potreba poduzeća za pomaganjem cjelokupnog društva i okoline u kojoj posluje.

Promišljanje o utjecajima poduzeća na okolinu je bilo dodatno potaknuto nastupanjem velike ekonomske krize i sloma financijskog tržišta početkom prošlog stoljeća. Nakon Drugog svjetskog rata, prisutan je bio rastući trend osnivanja multinacionalnih kompanija koje su doprinijele razvoju brojnih negativnih pojava u onom vremenu. Nerijetko je dolazilo do ekoloških katastrofa, neetičnosti i dr., što je uz česte pritiske javnosti predstavljalo okidač snažnijeg razvoja koncepta društveno odgovornog poslovanja, a naročito u osamdesetim i devedesetim godinama 20. stoljeća. Nakon toga, uvođenje ovog koncepta u poslovanje više nije bilo dobrovoljno, već nužno.

Nakon što se ovaj koncept počeo primjenjivati u praksi, došlo je i do razvoja njegovog teorijskog pristupa. Društvena odgovornost poduzeća je prvi put definirana od strane

¹³ Op.cit., (2020.), Eko-inovacije za održivi razvoj, 153-154. str.

Howarda Bowena 1953. godine, koji je smatrao kako postoji obveza svakog poduzetnika da ciljeve i vrijednosti društva u kojem djeluje, uključi u poslovne odluke i aktivnosti.¹⁴

Danas najčešće spominjane definicije koncepta društveno odgovornog poslovanja su one objavljene od strane Europske komisije i Svjetskog poslovnog vijeća za održivi razvoj. Prema Europskoj komisiji, društveno odgovorno poslovanje predstavlja koncept koji se temelji na dobrovoljnom uvođenju ekoloških i društvenih problema u vlastito poslovanje i u odnose s dionicima. S druge strane, prema Svjetskom poslovnom vijeću za održivi razvoj, ono označava nužnost vođenja poslovanja na način koji će uvažavati etičke norme i poticati razvoj čitavog gospodarstva, uz stalnu brigu o blagostanju radnika i cjelokupnog društva. Također, ovaj koncept karakteriziraju brojna obilježja, među kojima su dobrovoljnost, upravljanje eksternalijama, fokusiranje na više uključenih strana i dr.¹⁵

Kao dio društveno odgovornog poslovanja, ističe se i društveno odgovorno bankarstvo. Banke koje su usvojile ovaj koncept u svoje poslovanje, često dobivaju imena poput „etične“, „zelene“, „održive“ banke i slično. One uključuju sve elemente koncepta društveno odgovornog poslovanja, ali i održivog razvoja.¹⁶ Također, u ovakvom bankarskom poslovanju se primjenjuje trostruki pristup, koji se odnosi na zaradu, okoliš i društvo. Uloga takvih banaka je važna u popunjavanju tzv. „financijskog vakuuma“ kojeg za sobom ostavljaju tradicionalne banke, a koje karakterizira primjenjivanje jednostrukog pristupa, odnosno samo maksimiziranje zarade.¹⁷ Društveno odgovorne banke su solidarne prema svojim klijentima te nastoje ulagati puno više u realni sektor, nego u vrijednosne papire i sl.¹⁸

No, banke koje samo dio svojih proizvoda i usluga kreiraju prema elementima društvene odgovornosti, ne treba automatski svrstavati među društveno odgovorne. U tom smislu, napravljena je podjela banaka prema obuhvatu društvene odgovornosti. Kao prvu

¹⁴ Op.cit., (2016.), Ispitivanje uticaja društveno odgovornog poslovanja na profitabilnost banaka u Evropskoj uniji, 60. i 71. str.

¹⁵ Glumac, M. (2018.), DRUŠTVENA ODGOVORNOST KAO VAŽAN ASPEKT USPJEŠNOG POSLOVANJA, 102. str.

¹⁶ Op.cit., (2016.), Ispitivanje uticaja društveno odgovornog poslovanja na profitabilnost banaka u Evropskoj uniji, 122. str.

¹⁷ Ivanišević Hernaus, A. (2016., listopad), Društvena odgovornost u financijskom sektoru, 8. str.

¹⁸ Jovičević, R., Žugić, J. (2018.), Marketing u savremenom bankarstvu, Univerzitet Mediteran, Podgorica, 378. str.

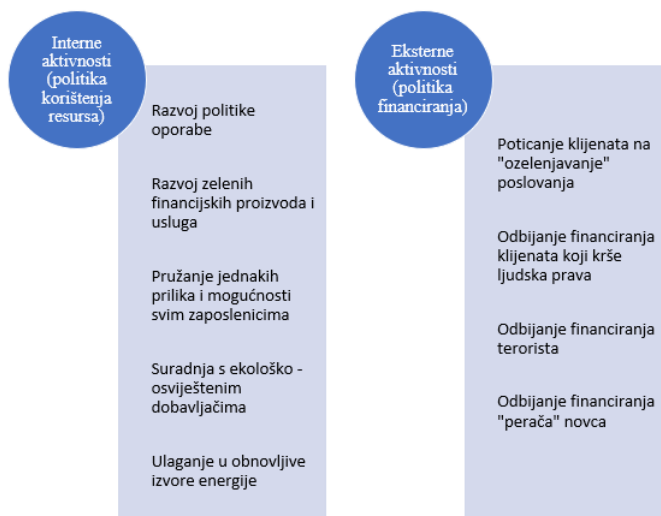
stavku podjele čine banke koje provode društveno odgovorne aktivnosti. Trenutno je ova skupina banaka najbrojnija, a karakterizira ju uključivanje u razne projekte vezane za zaštitu društva i okoline. S internog aspekta, smanjuju potrošnju papira, potiču korištenje bankomata od strane klijenata, razvijaju mobilno i internet bankarstvo i sl. Eksternu društvenu odgovornost većinom ostvaruju sudjelujući u raznim humanitarnim akcijama i donacijama. Sve u svemu, ovaj tip društveno odgovornih banaka nema standardizirani pristup društvenoj odgovornosti te njen utjecaj na okolinu nije od pretjeranog značaja. Druga skupina banaka je skupina društveno odgovornih banaka, koje se dijele na tri podvrste. To su banke orijentirane na društvenu sredinu, banke orijentirane na životnu sredinu te kombinacija prve dvije podvrste. Posljednja podvrsta se također naziva i društveno odgovornim, tj. održivim bankama. Banke koje su orijentirane na društvenu sredinu se najčešće koriste malim i mikro kreditima u svrhu pomaganja ugroženom dijelu stanovništva. Za razliku od njih, banke s fokusom na životnu sredinu su okrenute prema financiranju zelenih projekata s ciljem postizanja veće energetske učinkovitosti i sl., što ih čini više orijentiranim prema poduzećima, nego sektoru stanovništva. Kombinacija prethodno navedenih vrsti društveno odgovornih banaka karakterizira podjednako orijentiranje kako na životnu, tako i na društvenu sredinu.¹⁹

U tom smislu, banke s implementiranim konceptom društvene odgovornosti, svoje aktivnosti mogu provoditi eksternim i internim putem, a neke od tih aktivnosti su navedene na slici ispod.²⁰

¹⁹ Op.cit., (2016.), Ispitivanje uticaja društveno odgovornog poslovanja na profitabilnost banaka u Evropskoj uniji, 123-128. str.

²⁰ Kundid, A. (2012.), DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ, 502. str.

Slika 1 Interne i eksterne aktivnosti društveno odgovornih banaka

Izvor: Kundid, A. (2012.), DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ, 502. str.

2.2. Pojmovno određenje održivog bankarstva

S obzirom da su banke jedan od najvažnijih posrednika u gospodarstvu, mobilizacijom, odnosno preusmjeravanjem finansijskih sredstava među subjektima gospodarstva, mogu značajno doprinositi postizanju ciljeva održivosti.²¹ Osim što predstavljaju primarni izvor financiranja za projekte vezane uz obnovljive izvore energije, za mala i srednja poduzeća i dr., one mogu sudjelovati i u finansijskom uključivanju te jačanju finansijske otpornosti svojih klijenata.²² S druge strane, ovaj sektor može negativno utjecati na okolinu izravnim i neizravnim putem. Primjerice, neizravni se utjecaj može ostvariti odobravanjem kredita klijentu, čija poslovna aktivnost šteti okolišu, dok se izravni utjecaj javlja kada je banka većinski vlasnik nekog poduzeća, koje negativno utječe na svoju okolinu.

Posljednja velika finansijska kriza iz 2009. godine je snažno utjecala na sve aspekte gospodarstva, a naročito na poslovanje banaka. Dotadašnje je tradicionalno bankarstvo,

²¹ Aracil, E., Najera-Sanchez, J. J., Javier Forcadell, F. (2021.), Sustainable banking: A literature review and integrative framework, 2. str.

²² UNEP (2016.), CONNECTING FINANCIAL SYSTEM AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: MARKET LEADERSHIP PAPER, 6. str.

tipično orijentirano na stvaranje zarade, započelo proces sve značajnije promjene u smjeru održivosti. U tom smislu, fokus više nije samo na zaradi, već i na stvaranju vrijednosti za banke, financijski sustav i cjelokupno društvo.²³

Održivo bankarstvo se općenito odnosi na ponudu financijskih proizvoda i usluga razvijenih s ciljem zadovoljenja potreba ljudi i zaštite okoliša, koji pritom banci omogućavaju ostvarivanje zarade.²⁴ Dakle, ono se temelji na socijalno, okolišno i ekonomski motiviranom prikupljanju i plasiranju novčanih sredstava, uz stalnu podršku klijenata osviještenih u kontekstu održivosti. Uvođenjem ovog koncepta, banka donosi odluku da će svoje proizvode i usluge nuditi samo onim klijentima koji brinu o posljedicama što proizlaze iz njihove aktivnosti.²⁵ Uz navedeno, održivo bankarstvo je društveno – ekonomska doktrina koja se temelji na razumijevanju važnosti uloge bankarskog sektora u procesu prelaska nacionalnih ekonomija na model održivog razvoja.²⁶

U tom su smislu razvijena Načela odgovornog bankarstva, koja okupljaju širom svijeta brojne eksperte i banke potpisnice, koje pridonose kreiranju smjernica, iznose primjere najbolje prakse i sl.. Sve navedeno služi bankama potpisnicama za izgradnju vlastitog poslovanja koje će sudjelovati u rješavanju problema vezanih za okoliš, financijsku isključenost, spolnu neravnopravnost i dr. Više od 240 banaka je pristalo na poslovanje temeljeno na ovim načelima, što čini skoro trećinu ukupnog broja banaka u svijetu.²⁷

Nadalje, sustav upravljanja društvenom i životnom sredinom za banke predstavlja proces procjenjivanja ekoloških i društvenih rizika te traženje novih prilika preko poslovanja svojih klijenata. Uspostavljanjem takvog sustava, banke mogu procjenjivati i kontrolirati svoju izloženost rizicima u poslovanju s klijentima, a osim toga, on joj

²³ Petrović – Randelović, M., Radojčić, J., Manasijević, A. (2018.), THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE BANKING SECTOR IN ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS, 146. str.

²⁴ Op.cit., (2021.), Sustainable banking: A literature review and integrative framework, 2. str.

²⁵ Stanojević, D., Mitic, P., Rakić, S. (2013.), Strategija bankarskog sektora u kontekstu održivog razvoja – perspective Srbije (eng. Banking sector strategy in the context of sustainable development - Serbian perspective), 439. str.

²⁶ Lebedeva, N. Yu. (2018.), The sustainable banking in a model of sustainable economy development, 121. str.

²⁷ UN (b.d.), PRINCIPLES FOR RESPONSIBLE BANKING, preuzeto 26. srpnja 2021. s <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>

osigurava i visoku razinu primjene održivosti na svim razinama odlučivanja.²⁸ S obzirom da materijalizacija okolišnih, društvenih i upravljačkih (eng. environmental, social and governance - ESG) rizika može značajno narušiti poslovanje banke, važno je uspostaviti odgovarajući okvir za procjenu i upravljanje istima. Osim što banke trebaju uvrstiti ESG rizike u sustav upravljanja rizicima, važno je da svoje klijente informiraju i educiraju o istima. Jedan od učinkovitijih alata, koje banka može koristiti za kontrolu i procjenu ESG rizika, je njen kreditni portfelj. Primjerice, kako bi potaknula klijente na upravljanje ESG rizicima i podignula njihovu razinu svijesti o utjecaju kojeg imaju, može dodati određene klauzule u ugovornu dokumentaciju s ciljem smanjenja vlastitog rizika.

S druge strane, neodgovarajući odnos banke prema okolišnom, društvenom i upravljačkom aspektu poslovanja, može dovesti do materijalizacije financijskog, strateškog, operativnog i reputacijskog rizika te rizika usklađenosti. Navedeno upućuje na blisku vezu koja se ostvaruje između čimbenika održivosti i glavnih rizika banke. U tom smislu, strateški rizik je određen promjenama u poslovnom okruženju, nedostatkom reakcije na te promjene, nepovoljnim poslovnim odlukama ili neodgovarajućom provedbom odluka. No, njega determiniraju i okolišni čimbenici, npr. nametnuta zabrana financiranja određenih područja, društveni čimbenici, primjerice neodgovarajuća radna praksa, te upravljački čimbenici, npr. učinkovitost upravljanja. Nadalje, rizik usklađenosti se ostvaruje kršenjem ili nepoštivanjem pravnog i regulatornog okvira, standarda i sl. Dakle, ukoliko banka ne primjenjuje nove zakone vezane za okoliš i društvo, može se izložiti novčanoj kazni, odštetama ili raskidima ugovora. Također, nedovoljno upravljanje ESG rizicima i čimbenicima, može utjecati na stvaranje loše percepcije banke kod klijenata, investitora, dioničara i dr., te se na takav način ostvaruje reputacijski rizik. Nadalje, uska je veza i između ESG čimbenika i operativnog rizika. Općenito se operativni rizik materijalizira kroz upotrebu neodgovarajućih procesa, ljudi ili internih sustava, a može se ostvariti i zbog vanjskih događaja ili ljudskih pogrešaka. Primjerice, on se može ostvariti prekidom rada zbog loših vremenskih uvjeta, koji predstavljaju jedan od okolišnih

²⁸ Op.cit., (2013.), Strategija bankarskog sektora u kontekstu održivog razvoja – perspective Srbije (eng. Banking sector strategy in the context of sustainable development - Serbian perspective), 441. str.

čimbenika. Nadalje, ESG čimbenici, najčešće klimatske promjene, mogu izravno dovesti i do materijalizacije financijskih rizika.²⁹

U tom smislu, kao jedna od inicijativa koja je posljedica želje financijskih institucija za što odgovornijim odnošenjem prema društvu i okolini, početkom ovog stoljeća donesena su Ekvatorska načela. Ova su načela oblik procjene, utvrđivanja i upravljanja rizicima u području projektnog financiranja, a služe kao zaštita od ekoloških i društvenih rizika. U tom smislu, klijentu će se odobriti projektno financiranje jedino ako kroz obavljanje vlastite aktivnosti poštuje Ekvatorska načela. Poznato je deset Ekvatorskih načela, a neka od njih su ekološka i društvena procjena, primjenjivi ekološki i društveni standardi, angažman dionika, mehanizam pritužbi, neovisan nadzor i izvještavanje, izvještavanje i transparentnost...³⁰

Uspješnost banke u upravljanju ESG rizicima nije određena samo industrijom ili sektorom kojeg financira, već i općim okvirom za upravljanje rizicima te vrstama proizvoda i usluga koje ima u svojoj ponudi. Također, razvoj strategije upravljanja ESG rizicima može postati strateški alat banke, ako se prilagođava dobrim praksama na međunarodnoj razini, regulatornom okviru i sl. Velika je mogućnost da banka, nakon provođenja prethodno navedenih radnji, organizira specijalizirani odjel za provedbu strategija i politika iz ovog područja, kao i da provede edukaciju cijelog osoblja o ovoj tematici.³¹

Prelazak na poslovanje koje se temelji na održivosti, od banke zahtijeva promjene u njenoj financijskoj, investicijskoj, socijalnoj politici te u politici dividendi i zaštite okoliša, kao i oblikovanje poslovne kulture i dr.³² Pri tom je vrlo važan njen odnos s unutarnjim i vanjskim dionicima. Što se tiče unutarnjih dionika, odnosno zaposlenika, važno ih je upoznati sa strategijom održivosti te s njenim ciljevima i procesima. S druge strane, vanjskim dionicima banka mora ukazati na prednost u financiraju koje imaju održivi

²⁹ Nitescu, D. C., Cristea, M. A. (2020.), Environmental, Social and Governance Risks –New Challenges for the Banking Business Sustainability, 697-698. str.

³⁰ Munitlak – Ivanovic, O., Zubović, J., Mitić, P. (2017.), RELATIONSHIP BETWEEN SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND GREEN ECONOMY - EMPHASIS ON GREEN FINANCE AND BANKING, 1474. str.

³¹ Op.cit., (2020.), Environmental, Social and Governance Risks –New Challenges for the Banking Business Sustainability, 699. str.

³² Op.cit., (2018.), The sustainable banking in a model of sustainable economy development, 123. str.

projekti, poticati smanjenje njihovog negativnog utjecaja na okolinu i dr. Na ovakav način banka može stvoriti bolju reputaciju, no mora biti oprezna kako se marketinškim aktivnostima i isticanjem vlastite održivosti, odgovornosti i ekološke svijesti, ne bi dovela u situaciju kojom sebe promovira kao takvu, a u suštini to ne predstavlja.³³ S obzirom na brojnost dionika banke, među kojima su spomenuti zaposlenici, vlada, društvo, klijenti i dr., vrlo je bitno da svaki od njih teži održivom razvoju. Jedino je na takav način moguće postići održivost u cjelokupnom bankarstvu. U tom smislu, glavne elemente održivog bankarstva čine upravo stabilni dioničari, stabilni klijenti, stabilni zaposlenici i stabilni partneri.³⁴

Četiri su glavna pokretača koja usmjeravaju banke na implementaciju održivosti u vlastito poslovanje, a navedena su na slici ispod.³⁵

Slika 2 Glavni pokretači implementacije održivosti u bankarsko poslovanje

Izvor: UNEP (2016.), CONNECTING FINANCIAL SYSTEM AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: MARKET LEADERSHIP PAPER, 5. str.

³³ Op.cit., (2013.), Strategija bankarskog sektora u kontekstu održivog razvoja – perspective Srbije (eng. Banking sector strategy in the context of sustainable development - Serbian perspective), 443. str.

³⁴ Op.cit., (2018.), The sustainable banking in a model of sustainable economy development, 123. str.

³⁵ Op.cit., (2016.), CONNECTING FINANCIAL SYSTEM AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: MARKET LEADERSHIP PAPER, 5. str.

Prilikom usvajanja ovog koncepta, banke prolaze kroz pet faza integracije koje su prikazane na slici ispod.³⁶

Slika 3. Faze implementacije održivosti u bankarstvo

1. FAZA	2. FAZA	3. FAZA	4. FAZA	5. FAZA
<ul style="list-style-type: none"> • Menadžment je reaktivan i minimalno upravlja izravnim utjecajem na okoliš i društvo • Svijest o utjecaju na okolinu i izvještavanje javnosti je na niskoj razini 	<ul style="list-style-type: none"> • Rast svijesti o utjecaju na sredinu • Započeta je integracija održivosti u sustav upravljanja rizicima 	<ul style="list-style-type: none"> • Sustavna integracija u procese upravljanja rizicima • Sve veća svijest o važnosti implementacije koncepta održivosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Faza integracije u svakodnevno poslovanje • Banka još uvijek nije u potpunosti preoblikovala svoje poslovanje • Raste svijest o mogućoj konkurentskoj prednosti i izvještavanje dionika 	<ul style="list-style-type: none"> • Potpuno uvođenje održivosti u poslovne aktivnosti, usvojena strategija održivosti – doprinosi općem održivom razvoju • Razvoj novih procesa, reorganizacija poslovnih aktivnosti – banka postaje tržišnim liderom • Izvještavanje dionika na najvišoj razini

Izvor: WWF (2014.), ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE INTEGRATION FOR BANKS: A GUIDE TO STARTING IMPLEMENTATION, 25.str.

Nakon implementacije održivosti u poslovanje, neke od glavnih prednosti koje banka ostvaruje su: sustavan i dosljedan pristup socijalnim i ekološkim pitanjima, pozitivan učinak na omjer troškova i koristi, jednostavnost uvođenja u organizacijski sustav, komunikacija se poboljšava i dovodi do boljih odnosa s javnošću i svim drugim dionicima, omogućava lakše izlaženje na međunarodna financijska tržišta...

U jednoj anketi se 74% ispitanih poslovnih banaka izjasnilo kako je uvođenjem održivosti smanjilo rizik poslovanja, njih 45% je poboljšalo pristup međunarodnim tržištima, a 30-ak% ih je razvilo novo poslovanje i steklo bolju reputaciju. Nadalje, 26% je popravilo odnose sa zajednicom u kojoj posluje, dok je 17% ostvarilo niže troškove. Poboljšanja u vidu povećanja prihoda i razvoja novih proizvoda ostvarilo je 9% ispitanih poslovnih banaka.³⁷

³⁶ WWF (2014.), ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE INTEGRATION FOR BANKS: A GUIDE TO STARTING IMPLEMENTATION, 25. str.

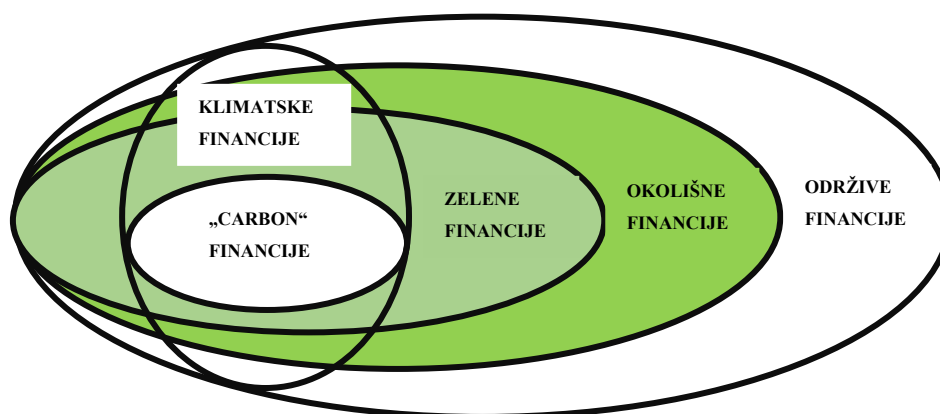
³⁷ IFC (2007.), BANKING ON SUSTAINABILITY Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets, 27. str.

2.3. Zelene financije

U kontekstu „zelenih“ financija, često se umjesto „zelenih“ upotrebljavaju nazivi poput održivih ili ekoloških, iako postoji određena razlika među njima. U tom smislu, zelene financije u svojoj srži predstavljaju načine financiranja kojima je cilj ostvarivanje boljeg ekološkog okruženja te razvoj financijskog sustava i poticanje ekonomskog rasta. Ujedno je to i uži koncept u odnosu na održive financije, koje investicije promatraju osim s ekološkog, i s društvenog aspekta, a sve u svrhu dostizanja održivosti tijekom vremena. S obzirom na suženi okvir djelovanja zelenih financija koji se odnosi samo na ekološki aspekt, ne mora nužno doći do ostvarivanja doprinosa cjelokupnom gospodarstvu.³⁸

Samo dio održivih financija čine okolišne (eng. *environmental*), zelene (eng. *green*), klimatske (eng. *climate*) i „carbon“ financije, što prikazuje slika ispod.³⁹

Slika 4. Povezanost zelenih i drugih financija

Izvor: ADBInstitute (2018.), FINANCIAL STRATEGY TO ACCELERATE GREEN GROWTH, 4. str.

Zelene se financije mogu definirati kao pristup upravljanja novcem koji kombinira ostvarivanje zarade i zaštitu okoliša. Njegova je smisao u financiranju i ulaganju u projekte kojima se ne ostvaruje samo ekonomska dimenzija, već i doprinos održivom okolišu.⁴⁰

³⁸ Op.cit., (2018.), THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE BANKING SECTOR IN ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS, 146. str.

³⁹ ADBInstitute (2018.), FINANCIAL STRATEGY TO ACCELERATE GREEN GROWTH, 4. str.

⁴⁰ Ozili, P. K. (2021.), DIGITAL FINANCE, GREEN FINANCE AND SOCIAL FINANCE: IS THERE A LINK?, 3. str.

Glavna razlika u odnosu na tradicionalne metode bankarstva, je u tome što ovaj koncept osim zaštite okoliša, uključuje i uspostavljen sustav upravljanja ekološkim rizicima, kao i izradu održivih planova poslovanja.⁴¹

Konstantan porast ekoloških rizika, sve veća potražnja investitora za financijskim institucijama koje štite sredinu u kojoj posluju, razni međunarodni standardi te trendovi prelaska na održivo poslovanje su neki od razloga zašto je zeleno financiranje u stalnom porastu. Uz to, tehnologija i mediji, te kompanije koje se bave ekologijom i razne multinacionalne kompanije su svojim izvještavanjem o temama vezanim za probleme okoliša, njihove izvore i učinke, značajno pridonijele razumijevanju važnosti istog. Navedeno je doprinijelo podizanju ekološke svijesti u društvu te je, uz razne nacionalne strategije, zakone i propise koji potiču provođenje programa zaštite okoliša, došlo do rasta potražnje za zelenim proizvodima i uslugama financijskih institucija.

Istovremeno, sama implementacija zelenih financija u poslovanje je većinom potaknuta dvama osnovnim razlozima. Dok se prvi razlog odnosi na usvajanje ovog pristupa s ciljem smanjenja negativnog utjecaja na okoliš, drugim se razlogom smatra želja za poticanjem zelenog rasta, koji se odnosi na koncept u kojeg je uključen ekonomski rast s ekološkom održivošću.⁴² Prilikom „ozelenjavanja“ svog poslovanja, banke prolaze kroz tri faze razvoja. U prvoj uvode online pristup financijskim uslugama, te time postižu razne prednosti u okviru smanjenja troškova uredskog materijala, pošte i sl., no one u ovoj fazi nemaju utjecaja na širu okolinu. U drugoj se fazi razvijaju zeleni proizvodi i usluge, koji će privući nove klijente s obzirom na to da će smatrati kako su svojim ulaganjem pridonijeli okolišu i društvu u cjelini. Nadalje, treća faza najviše doprinosi okolini, a odnosi se na ustanovljen sustav upravljanja životnom i društvenom sredinom, kojim se ne mjeri samo izravan utjecaj vlastitog poslovanja i novih proizvoda i usluga, već se proučava i utjecaj na okolinu od strane dionika banke.⁴³

Razne su prednosti koje se ostvaruju prilikom usvajanja koncepta zelenih financija u bankarstvu. Primjerice, većina se banaka digitalizira i tako doprinosi smanjenju potrošnje

⁴¹ Al-Sheriani, K., Nobanee, H. (2020.), Green Finance: A Mini-Review, 2. str.

⁴² Op.cit., (2016.), Ispitivanje uticaja društveno odgovornog poslovanja na profitabilnost banaka u Evropskoj uniji, 95. str.

⁴³ Jovanović, P., Stojković Zlatanović, S. (2020.), Izazovi održivog razvoja u Srbiji i Evropskoj uniji, 270. str.

papira i sl. Uz navedeno, banke posluju po ekološkim standardima pozajmljivanja, te na takav način potiču „ozelenjavanje“ poslovanja svojih klijenata i pozitivno utječu na buduće generacije. Osim toga, takvo poslovanje potiče rast ekološke svijesti u društvu, a uz to privlači i nove klijente atraktivnim kamatnim stopama, koje su tipično manje u odnosu na tržišne.⁴⁴ Također, uvođenjem brojnih vrsta i oblika zelenih proizvoda i usluga, banke mogu steći veći udio na tržištu, bolju reputaciju, zadovoljnije zaposlenike, veću zaradu i sl.

Zeleni bankarski poslovi predstavljaju ustvari uobičajene bankarske poslove, koji su preoblikovanjem stekli dodatnu ekološku vrijednost, a mogu se podijeliti na poslovanje sa stanovništvom, korporativno i investicijsko bankarstvo, upravljanje imovinom te na osiguranje. U nastavku su navedeni i ukratko opisani neki od tih proizvoda i usluga.

Najpopularniji zeleni proizvodi i usluge što ih banke nude u svojim zelenim bankarskim poslovima sektoru stanovništva su: zelene kreditne i debitne kartice, zeleni auto krediti, zeleni hipotekarni krediti i zeleni sekundarni hipotekarni krediti.

Zelene platne kartice najčešće karakterizira doniranje sredstava nekoj od neprofitnih organizacija, u iznosu koji je jednak postotku obavljene transakcije. Neke od njih prilikom transakcije omogućavaju i doprinose u razne fondove namijenjene očuvanju životne sredine.⁴⁵ Jedan od primjera ovakve kreditne kartice je i Visa WWF kreditna kartica. Pri svakom korištenju ove kartice se određeni dio sredstava donira Svjetskom fondu za očuvanje divljine.⁴⁶

Nadalje, popularnost koju je stekla auto industrija u prodaji električnih i hibridnih automobila, potaknula je razvoj zelenih auto kredita. Ova je vrsta kredita namijenjena kupnji automobila koji uopće ne zagađuju ili minimalno zagađuju okoliš. U usporedbi s kamatnom stopom na kredite za kupnju automobila koji imaju veću potrošnju i više zagađuju, kamatna stopa na ovu vrstu kredita je niža i većinom se određuje uzimajući u obzir potrošnju goriva i emisiju ugljikovog dioksida, a često i država dodjeljuje subvencije za kupnju ovakvog tipa vozila. Odobrava se na jednostavniji način u usporedbi s običnim kreditima za automobile, te nosi niže troškove obrade i manju količinu zahtijevane

⁴⁴ Meena, R. (2013.), Green Banking: As Initiative for Sustainable Development, 1182-1183. str.

⁴⁵ Op.cit., (2020.), Izazovi održivog razvoja u Srbiji i Evropskoj uniji, 270-271. str.

⁴⁶ Eurobank (b.d.), WWF Visa, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.eurobank.gr/en/retail/products-services/products/cards/pistotikes-kartes/wwf-visa>

papirologije. Za banke je ova vrsta kredita svojevrsno smanjenje kreditnog rizika, s obzirom da je praksa pokazala kako su kupci električnih i hibridnih automobila solventniji u odnosu na druge.

Zeleni hipotekarni krediti se odobravaju klijentima po nižoj kamatnoj stopi od tržišne, a u svrhu kupnje energetske-učinkovitih nekretnina ili za takvu vrstu adaptacije nekretnina koje već posjeduju. Za razliku od zelenih auto kredita, ovaj je oblik kredita okarakteriziran složenom papirologijom i vremenski zahtjevnom dokazivanju namjene, a to ujedno predstavlja i njegov glavni nedostatak. Postoji i zeleni sekundarni hipotekarni kredit koji se, za razliku od klasičnog zelenog hipotekarnog kredita, odobrava samo u svrhu rekonstrukcije ili adaptacije nekretnine. Iznos odobren ovom vrstom kredita se pridodaje već odobrenom hipotekarnom kreditu za istu tu nekretninu, te nosi niže kamatne stope.

Sve je više prisutan trend „ozelenjavanja“ i u segmentu korporativnog i investicijskog bankarstva koje svoje poslovanje obavlja u odnosima s pravnim osobama. Ovaj je segment, međuostalim, razvio i zeleno projektno financiranje. Spomenuti je proizvod namijenjen financiranju velikih infrastrukturnih projekata, većinom povezanih s telekomunikacijama, prirodnim resursima i sl., a koji će doprinijeti sredini u kojoj se provode. Zbog velikih iznosa koji se zahtijevaju, korisniku se kredita odobrava najčešće 60-70% vrijednosti projekta, a ostatak se prikuplja donacijama. Klijenti, čija je aktivnost vezana za očuvanje životne sredine, u svrhu zaštite od rizika i sprječavanja promjena u prihodima, mogu koristiti i razne financijske derivate, poput opcija i *forward* ugovora.

U poslovanju s pravnim osobama, investicijske i korporativne banke često emitiraju zelene vrijednosne papire i sudjeluju na sekundarnom financijskom tržištu kroz trgovanje istima. Najpoznatiji oblik ovakvih vrijednosnih papira jesu zelene obveznice, kao najbolji način prikupljanja kapitala privatnog sektora koji se može koristiti u borbi protiv ekoloških problema današnjice.⁴⁷ One su jedan od instrumenata kojima se može postići održivi razvoj, s obzirom na to da se novac prikupljen njima ulaže u ekološke projekte s ciljem smanjenja zagađenosti okoliša. Takvi projekti su većinom vezani uz obnovljive izvore energije, energetske učinkovitost, održivo upravljanje otpadom i sl. S obzirom da je tržište zelenih obveznica relativno novo, svoj značajniji rast je dostiglo tek 2014. godine. Od te

⁴⁷ Op.cit., (2020.), Izazovi održivog razvoja u Srbiji i Evropskoj uniji, 271-272. str.

godine, ono neprestano raste pa je tako 2015. godine vrijednost izdanih obveznica bila 42 milijarde dolara, dok je 2013. godine ona bila četiri puta manja. Nadalje, postoji više oblika zelenih obveznica, a jedan od njih su obveznice financijskog sektora. One su oblik korporativnih obveznica izdanih od strane financijskih institucija, radi prikupljanja novog kapitala u svrhu financiranja zelenih aktivnosti.⁴⁸

Trećoj skupini zelenih proizvoda i usluga pripada upravljanje imovinom, koje se sastoji od raznih poslova vezanih za upravljanje investicijskim fondovima, poreznu politiku, pružanje brokerskih i dilerskih usluga vezanih za trgovanje vrijednosnicama i dr. Među najpoznatijim investicijskim fondovima se nalaze „*carbon*“ fondovi, koji prikupljaju sredstva u svrhu njihovog daljnjeg plasiranja u „*carbon*“ kredite ili certifikate za smanjenje emisije štetnih plinova. Osim navedenog, sve su prisutniji i „održivi“ investicijski fondovi, koji prikupljaju sredstva s ciljem ulaganja u zelene vrijednosne papire.

S obzirom da se bankarstvo proširilo izvan uobičajenih bankarskih poslova, važno je spomenuti i zelene proizvode i usluge kreirane u segmentu neživotnog osiguranja, koje često i same banke imaju u ponudi. U tom smislu, postoje dvije skupine proizvoda i usluga. Prva se skupina odnosi na diferencirane premije na objekte osiguranja, čija visina ovisi o utjecaju na životnu sredinu, a druga se odnosi na osiguranja čiste tehnologije ili tehnologije koja smanjuje učinak emisije štetnih plinova. Shodno tome, prilikom osiguranja vozila će vozači hibridnih automobila platiti manju premiju, dok će premije za automobile na klasični pogon biti više. Također, moguće je i plaćanje premije prema broju prijeđenih kilometara pa će iznos premije biti niži, što je manje kilometara prijeđeno.⁴⁹

⁴⁸ Ilić, B., Stojanović, D., Đukić, G. (2019.), Green economy: mobilization of international capital for financing, 99-101. str.

⁴⁹ Op.cit., (2020.), Izazovi održivog razvoja u Srbiji i Evropskoj uniji, 274-276. str.

3. ODRŽIVE FINANCIJE U EUROPSKOJ UNIJI

3.1. Akcijski plan o financiranju održivog rasta i paket mjera za financiranje održivih aktivnosti u Europskoj uniji

Kako bi gospodarstvo Europske unije postalo dugoročno konkurentno, nužno je uključivanje održivosti i prelazak na niskougljično kružno gospodarstvo. Europska unija teži ostvarivanju održivog rasta i razvoja, a u razdoblju od 2014.-2020. godine su doneseni brojni prioriteti Europske komisije koji će dovesti do ostvarivanja ciljeva sadržanih u Programu održivog razvoja Ujedinjenih naroda do 2030. godine.

Europska unija provodi reformu financijskog sustava u svrhu dostizanja dugoročne održivosti. Također, kako bi se razvilo održivo gospodarstvo, stabilan financijski sustav i kako bi se potaknula njihova transparentnost, nužno je nanovo rekonstruirati funkcioniranje trenutnog financijskog sustava, kojim bi se onda moglo preusmjeravati privatni kapital u održiva ulaganja. Europska je komisija tako u završnom izvješću iz 2018. godine navela dva prioriteta za dostizanje održivog financiranja. Dok se prvi odnosi na nužnost snažnijeg uključivanja financija u dostizanje ciljeva održivosti financiranjem dugoročnih potreba društva, drugi prioritet označava važnost uključivanja okolišne, socijalne i upravljačke dimenzije u odluke o ulaganju, čime će se postići veća stabilnost cjelokupnog financijskog sustava.

U tom smislu, donesen je i dokument: Komunikacija komisije - Akcijski plan o financiranju održivog rasta, koji uz sebe veže tri osnovna cilja. Prvi cilj mu je usmjeriti tokove kapitala u financiranje održivih aktivnosti kojima bi se mogao postići održiv rast i razvoj. Prema procjeni Europske investicijske banke postoji manjak održivih ulaganja od 270 milijardi eura, koji nedvojbeno pokazuje kako ovaj oblik ulaganja nije na razini na kojoj bi trebao biti. Rješavanje ovog problema, te prelazak na zeleno i održivo gospodarstvo, će zasigurno dovesti i do ostvarivanja konkurentske prednosti, zbog učinkovitije proizvodnje i smanjenja troškova, zajedno s boljim upravljanjem resursima.

Iz razloga što prilikom socijalnih i ekoloških ulaganja treba uzeti u obzir i potencijalne financijske gubitke, što mogu proizaći iz ostvarivanja ekoloških i socijalnih rizika, kao drugi cilj ovog Akcijskog plana navodi se uključivanje održivosti u upravljanje rizicima. Kada se uzme u obzir da je 50% izloženosti banaka europodručja riziku, direktno ili indirektno, povezano s rizicima proizašlih iz klimatskih promjena, jasno je zašto je bitno uključivati ove rizike u upravljanje istima.

S obzirom da je preduvjet dobrog funkcioniranja financijskog sustava transparentnost svih tržišnih sudionika, kao treći cilj navodi se poticanje na javno objavljivanje svih pozitivnih i negativnih utjecaja te stimuliranje dugoročnosti. Ona omogućava svim sudionicima na tržištu da dobiju uvid u održivost poslovanja nekog poduzeća te u konačnici donesu odluku o eventualnom ulaganju.

Kako bi se postigli spomenuti ciljevi Plana, donesen je i paket mjera za financiranje održivih aktivnosti, koji je opisan u tekstu koji slijedi.

Prvi skup mjera se odnosi na usmjeravanje tokova kapitala u održive aktivnosti.

Kao prva mjera iz ovog paketa javlja se taksonomija održivih aktivnosti Europske unije. Cilj izrade ovog Jedinstvenog sustava klasifikacije održivih aktivnosti je iznijeti sve aktivnosti koje se mogu smatrati održivima.⁵⁰ Ona će ujedno biti i temelj na kojem će se zasnivati sve ostale aktivnosti Europske komisije vezane za održive financije, a razmatranjem jednog po jednog sektora će se utvrditi koje su gospodarske aktivnosti dobre za okoliš i društvo. Ona bi davala smjernice nacionalnim vlastima za izradu shema za označivanje zelenih financijskih proizvoda, a ujedno bi bila i polazišna točka sudionicima financijskog tržišta za razvoj zelenih financijskih proizvoda. Također, sve buduće oznake i standardi zelenih proizvoda će se temeljiti upravo na ovoj Jedinstvenoj klasifikaciji, a koristit će se i kao temelj za uspostavljanje jedinstvenog tržišta Europske unije za održiva ulaganja.⁵¹ Ova bi mjera zasigurno pomogla investitorima, poduzećima, kao i nacionalnim vladama u boljem razumijevanju aktivnosti za koje se može reći da su održive. Također, ona bi mogla odigrati važnu ulogu u ostvarenju prvog cilja Plana, s obzirom da će dati

⁵⁰ Europska komisija (2018.), KOMUNIKACIJA KOMISIJE - Akcijski plan o financiranju održivog rasta

⁵¹ PRI (2018.), Action 1: Sustainability taxonomy, preuzeto 04. rujna 2021. s <https://www.unpri.org/sustainable-financial-system/the-european-commission-action-plan-action-1/3001.article>

određenu dozu sigurnosti ulagačima, poticati gospodarske subjekte na održivo poslovanje, preusmjeravati ulaganja u aktivnosti kojima su najpotrebnija i sl.⁵²

Iduća mjera za postizanje spomenutog cilja je izrada standarda i oznaka za zelene financijske proizvode, koja će se oslanjati na taksonomiju održivih aktivnosti. Uvođenjem ovakvih standarda i oznaka, podigla bi se razina povjerenja sudionika u financijska tržišta, te bi se zaštitio njihov integritet i olakšao pristup ulagača zelenim financijskim proizvodima. Također, označivanjem i standardiziranjem zelenih financijskih proizvoda, iznijele bi se sve karakteristike koje su vezane uz njihovu održivost. Kada se uzme u obzir da samo 1% nedospjelih obveznica u svijetu čine zelene obveznice, provođenje ove mjere bi svakako potaknulo snažnije ulaganje u ove vrste vrijednosnih papira.⁵³ U tom smislu, oznake i standardi zelenih obveznica bi doprinijeli sve snažnijem razvoju tog tržišta, kao i njegovom sazrijevanju i vjerodostojnosti samih zelenih obveznica.⁵⁴

S obzirom na postojeću potrebu ulaganja u održive aktivnosti, donesena je i treća mjera kojoj je cilj poticati ulaganja u održive projekte, a naročito u održivu infrastrukturu, za koju se procjenjuje da je odgovorna za oko 60% emisije stakleničkih plinova. Tako je Europska komisija donesenim Planom ulaganja u Europu, donijela odluku o rastu tehničke i financijske potpore za ulaganja u održivu infrastrukturu te bespovratnih sredstava, a pored toga, donesen je i Plan za vanjska ulaganja Europske unije, kojim se također žele potaknuti održiva ulaganja. Ulaganja u održivu infrastrukturu su se značajno povećala uz pomoć Europskog fonda za strateška ulaganja (EFSU) i Europskog savjetodavnog centra za ulaganja, gdje je EFSU imao ključnu ulogu u privlačenju privatnih ulaganja u strateške projekte, mobilizacijom skoro 265 milijardi eura.⁵⁵ Također, Europska komisija će poduzeti mjere za poboljšanje učinkovitosti i utjecaja instrumenata koji su namijenjeni

⁵² Europska komisija (b.d.), EU taxonomy for sustainable activities, preuzeto 25. srpnja 2021. s https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_hr

⁵³ Op.cit., (2018.), KOMUNIKACIJA KOMISIJE - Akcijski plan o financiranju održivog rasta

⁵⁴ PRI (2018.), Action 2: Standards and labels, preuzeto 04. rujna 2021. s <https://www.unpri.org/sustainable-financial-system/the-european-commission-action-plan-action-2/3002.article>

⁵⁵ Op.cit., (2018.), KOMUNIKACIJA KOMISIJE - Akcijski plan o financiranju održivog rasta

poticanju održivih ulaganja, a sve navedeno će postići korištenjem postojećih inicijativa Europske unije, koje se odnose na usmjeravanje ulaganja u održivu infrastrukturu.⁵⁶

Četvrtu mjeru čini uključivanje održivosti u financijsko savjetovanje, s obzirom da se često zanemaruju preferencije ulagača u pogledu održivosti tijekom pružanja usluga financijskog savjetovanja. Investicijska društva i distributeri u osiguranju mogu imati značajnu ulogu u dostizanju održivosti financijskog sustava, s obzirom da su prije pružanja savjetodavnih usluga dužni procijeniti ciljeve ulaganja klijenata i njihovu sklonost prema rizicima.⁵⁷ U tom smislu, Europska komisija kontinuirano izmjenjuje Direktivu o tržištima financijskih instrumenata i Direktivu o distribuciji osiguranja, kako bi osigurala da spomenuti posrednici prilikom pružanja savjetodavnih usluga, uzimaju u obzir preferencije održivosti klijenata i da im prema tome nude financijske proizvode.⁵⁸

S obzirom da tradicionalna referentna mjerila nisu dovoljno uzimala u obzir održivost, kao posljednja mjera za dostizanje spomenutog cilja se javlja izrada referentnih mjerila održivosti. Svrha ovih mjerila je kreiranje indeksa kojim će se formirati cijena nekog financijskog instrumenta ili drugog sredstva financijskog tržišta, koji pripadaju prema svojim karakteristikama u skupinu održive imovine. Također, nužne su i transparentnije i pouzdanije metode za indekse održivosti, pa bi se tako, primjerice, metodologija za indeks niskougličnih ulaganja trebala uskladiti s ciljevima navedenim u Pariškom sporazumu, što bi rezultiralo boljom procjenom uspješnosti fondova za niskouglična ulaganja.

Nadalje, kao prva mjera za postizanje cilja koji se odnosi na uključivanje održivosti u upravljanje rizikom, javlja se bolje uključivanje održivosti u rejtinge i istraživanja tržišta. U tom smislu, vrlo je bitno da pružatelji usluga istraživanja tržišta u ocjenjivanje poduzeća, uključe i ekološke, socijalne i upravljačke aspekte njihova poslovanja, kao i njihovu uspješnost u upravljanju rizicima vezanih za održivi razvoj. Ovakav način ocjenjivanja je posljednjih godina sve prisutniji, a uz to doprinosi održivom usmjeravanju kapitala i

⁵⁶ PRI (2018.), Action 3: Fostering investments in sustainable projects, preuzeto 04. rujna 2021. s <https://www.unpri.org/sustainable-financial-system/the-european-commission-action-plan-action-3/3003.article>

⁵⁷ Op.cit., (2018.), KOMUNIKACIJA KOMISIJE - Akcijski plan o financiranju održivog rasta

⁵⁸ PRI (2018.), Action 4: Incorporating sustainability when providing financial advice, preuzeto 04. rujna 2021. s <https://www.unpri.org/sustainable-financial-system/the-european-commission-action-plan-action-4/3004.article>

smanjenju asimetrije informacija između ulagača i izdavatelja. S obzirom da ne postoje općeprihvaćeni standardi koji se odnose na ocjenjivanje uspješnosti poduzeća u smislu održivosti, vrlo je bitno da metodologija ovih pružatelja usluga bude transparentna. Također, u kontekstu dodjele kreditnih rejtinga je važno napomenuti kako su oni bitan dio financijskih tržišta, jer ulagačima pružaju ocjene kreditne sposobnosti određenog poduzeća ili države. Pritom je važno poraditi na boljem razumijevanju i većoj transparentnosti načina na koji agencije za kreditni rejting uvrštavaju elemente održivosti u ocjenjivanje.

Druga mjera označava pojašnjenje obveza institucijskih ulagatelja i upravitelja imovinom, s obzirom da postojeća pravila Europske unije vezana za uključivanje elemenata održivosti u procese odlučivanja ovih subjekata, nisu dovoljno jasno i precizno određena za jedan dio ovih sektora. Za institucijske ulagatelje i upravitelje imovinom je još uvijek karakteristično zanemarivanje čimbenika održivosti i rizika, pa stoga često i nedovoljno informiraju klijenta o ovom aspektu ulaganja. Takav način poslovanja dovodi klijenta do stanja u kojem nije upoznat s dugoročnošću svojih ulaganja, s obzirom da ne zna kojim rizicima održivosti je izložen. Zbog svega toga, cilj je ove mjere uvrstiti održivost u obavljanje djelatnosti ovih subjekata, ali i podići razinu transparentnosti koju imaju prema svojim klijentima.

Zadnja mjera za postizanje spomenutog cilja predstavlja uključivanje održivosti u bonitetne zahtjeve banaka i osiguravajućih društava, s obzirom da su ovi subjekti vrlo važni u pogledu vanjskog financiranja i usmjeravanja štednje u ulaganja. Postoji nužnost boljeg razmatranja klimatskih i drugih rizika povezanih s okolišnim čimbenicima, u bonitetnim zahtjevima, a osim toga postoji i mogućnost promjene kapitalnih zahtjeva koji bi odražavali stvaran rizik održive imovine banaka i osiguravajućih društava. Promjene kapitalnih zahtjeva će se uvoditi postupno, i to na temelju buduće europske taksonomije održivosti, a za početak će Europska komisija procijeniti je li uopće moguće donijeti primjerenije kapitalne zahtjeve koji će uključivati i održivost.

Posljednji je skup mjera fokusiran na postizanje transparentnosti i dugoročnosti u svim segmentima gospodarstva i financijskog sektora.

Jačanje objavljivanja u području održivosti i izrade računovodstvenih pravila je prvi korak u ostvarivanju cilja transparentnosti i dugoročnosti, a odnosi se na korporativno izvještavanje koje služi svim uključenim stranama za procjenu dugoročne vrijednosti

poduzeća i njihovu izloženost rizicima s aspekta održivosti. U tom su se smislu Direktivom Europske unije o objavljivanju nefinancijskih informacija veliki sudionici tržišta koji predstavljaju javni interes, obvezali na iznošenje informacija vezanih za čimbenike održivosti i upravljanje rizicima koji proizlaze iz istih. Kako je ranije spomenuto, u kontekstu financijskog sektora potrebno je postići bolju transparentnost kod institucijskih ulagatelja i upravitelja imovinom. Potrebna je i izrada računovodstvenih pravila, pošto trenutna pravila ne potiču održivost.

Poticanje održivog korporativnog upravljanja i ograničavanje kratkoročne perspektive na tržištima kapitala predstavlja zadnju mjeru za dostizanje ovog cilja. S jedne strane, korporativno upravljanje ima bitnu ulogu u održivosti poslovanja, s obzirom na to da poduzećima omogućava donošenje strateških mjera koje rezultiraju razvojem novih tehnologija, novim poslovnim procesima i sl. Na taj način bi poduzeća postala konkurentnija i bolje bi upravljala rizicima, što bi potaknulo inovacije i dovelo do otvaranja novih radnih mjesta. S druge strane, postoji problem kod pojedinih poduzeća koji, unatoč svojim naporima usmjerenim prema održivosti, često podlegnu kratkoročnim tržišnim pritiscima, nakon kojih se ponovno fokusiraju na kratkoročnu financijsku uspješnost.⁵⁹

3.2. Održivo bankarstvo u Europskoj uniji

Financijska je kriza snažno utjecala na razvoj održivog bankarstva diljem svijeta, pa tako i u Europskoj uniji. Banke koje su prepoznale važnost stavljanja ljudi ispred ekonomske dimenzije, konstantno sve više jačaju i sve su brojnije.

Razni su čimbenici utjecali na uspješnost takvih banaka. Osim što je povjerenje u konvencionalne banke tijekom krize kontinuirano opadalo, bili su i prisutni stavovi mnogih kako su one neetične. Zahtijevalo se od financijskih subjekata da prijeđu na odgovornije poslovanje iz razloga što su tijekom krize doživjeli neki oblik spašavanja, što je prvenstveno ograničilo ekonomski rast te oštetilo deponente i druge dionike. Također,

⁵⁹ Op.cit., (2018.), KOMUNIKACIJA KOMISIJE - Akcijski plan o financiranju održivog rasta

čimbenik koji je doprinio razvoju održivih banaka i njihovoj uspješnosti je i rast društvene svijesti povezan s ekološkim i društvenim aspektom, kao posljedica problema koji su se javljali u tim sferama. Nakon toga nije jedini cilj bio maksimiziranje zarade, već i uvrštavanje održivosti u bankovno poslovanje. Komparativnu prednost su održive banke ostvarivale i u sferi razvoja inovativnih proizvoda i usluga koji su u obzir uzimali ekološke i društvene čimbenike.

Uz sve navedeno, posljednjih godina i održiva ulaganja bilježe značajni porast. Brojni se ulagači sve više fokusiraju na ulaganja koja nemaju za posljedicu samo financijsku dobit, već i pozitivni učinak na društvo i okoliš. U tom smislu, postoje dvije vrste ovakvih investitora, a to su institucionalni i mali ulagači. Naročito su važni mali investitori, s obzirom da je u razdoblju od 2013. do 2017. njihova potražnja za ovakvim ulaganjima porasla za čak 800%. S druge strane, 2017. godine je 70% ukupne imovine uložene u održive investicije pripadalo institucionalnim investitorima, dok je od ukupne financijske imovine sektora kućanstava u Europskoj uniji, 40% bilo uloženo uzimajući u obzir aspekt održivosti. No, vjerojatno zbog nedovoljnog znanja investitora, takva ulaganja su i dalje na niskoj razini.

S obzirom da ne postoji oznaka za etične i održive banke, te da je njihovo implementiranje održivosti u poslovanje dobrovoljno, vrlo ih je teško prepoznati.⁶⁰ No, jedno od rješenja ovog problema predstavlja Globalni savez za bankarstvo na vrijednostima (eng. *Global Alliance for Banking on Values - GABV*), u kojeg je uključen velik broj etičnih i održivih banaka koje predstavljaju lidere iz ove branše. Cilj ovog saveza je postići uključivanje ekološke, društvene i ekonomske održivosti, podići razinu transparentnosti, kao i dokazati kako je upravo bankarski sektor jedan od glavnih pokretača u dostizanju općenite održivosti.⁶¹ Ova se mreža sastoji od više od 60 financijskih institucija i ima 16 strateških partnera, koji posluju u 40 zemalja diljem svijeta, pa tako i u

⁶⁰ Valls Martínez, M.d.C., Cruz Rambaud, S., Parra Oller, I.M. (2020.), Sustainable and conventional banking in Europe

⁶¹ GABV (b.d.), About The purpose of the Global Alliance for Banking on Values, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.gabv.org/about-us>

Europi, a svi imaju zajedničku želju u dostizanju dugoročne održivosti upotrebom financija.⁶²

Temelj ovog saveza predstavlja 6 načela. Prvo načelo se odnosi na pristup temeljen na tri glavna aspekta, koja se odnose na ljude, okoliš i blagostanje. Cilj je nuditi proizvode i usluge koji će zadovoljavati zahtjeve pojedinaca, pritom vodeći računa o utjecaju na okoliš. Iako je profitabilnost bitna, ne predstavlja glavni cilj poslovanja, već se u njega uključuje i važnost pozitivnog doprinosa na okolinu, umjesto pasivnog izbjegavanja negativnih utjecaja. Drugo načelo se odnosi na zajednicu i podupiranje realne ekonomije, u smislu financiranja poduzetnika i pojedinaca u aktivnostima koje doprinose općoj održivosti. Nadalje, treće načelo se fokusira na klijente i dugoročnu vezu između njih i banaka iz saveza, koje razumiju njihove aktivnosti i sve rizike što proizlaze iz istih. Slijedeće načelo se odnosi na nužnost uključenih banaka da budu samoodržive i otporne na vanjske neravnoteže, ali da su pritom svjesne da te neravnoteže mogu utjecati na poslovanje klijenata, kao i na njih same. Predzadnje načelo predstavlja transparentnost i uključivo vodstvo, dok se posljednje odnosi na uključivanje svih prethodno navedenih načela u cjelokupnu kulturu održivih banaka.⁶³

Kada se promatra Europa, od početnih 10 banaka uključenih u Savez, pet ih je bilo iz zapadne Europe. No, kako je rasla svijest banaka o važnosti održivog razvoja, sve ih se više priključivalo, što je dovelo do prostorno bolje raspršenosti banaka po cijelom svijetu. S tim je rastom došlo i do porasta uključenih banaka s područja centralne i istočne Europe, a ukupno gledano više od pola njih posluje na prostoru Europske unije. Do konca 2020. godine je bilo priključeno 18 banaka, koje se okupljaju na sastancima jednom godišnje još od 2013. godine, a na kojima raspravljaju o temama vezanim za transparentnost, utjecaje, rastuću regulaciju i sl.⁶⁴ Nadalje, neke od članica s prostora Europe su *Alternative Bank Switzerland* iz Švicarske, *Banca Etica* iz Italije, *Cultura Bank* iz Norveške, *Ekobanken* iz Švedske, *Triodos Bank*...⁶⁵

⁶² GABV (b.d.), The Movement - A global network of transformative organisations and committed people, , preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.gabv.org/about-us/the-movement>

⁶³ GABV (b.d.), Principles, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.gabv.org/about-us/our-principles>

⁶⁴ GABV (2020.), GABV Launches 2020 Annual Report, 21. str.

⁶⁵ GABV (b.d.), Our banks, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.gabv.org/members-2/find-members/banks>

Kada se promatraju članice GABV-a iz Europe u periodu od 2015.-2018. godine, kojih je tada bilo 13 te koje su sveukupno imale 5.000 zaposlenika i 1,75 milijuna klijenata, vidi se kako je njihova veličina mjerena ukupnom imovinom porasla za čak 37%, a za isto toliko je u tako kratkom razdoblju porastao i obujam kredita te financiranje klijenata.

No, *Triodos Bank* se istaknula s većim rastom ukupne imovine u usporedbi s prosjekom svih članica, i to sa skoro 39%, dok su joj krediti porasli za nešto više od 46%, a financiranje klijenata za oko 38%.⁶⁶ Ona, kao jedna od vodećih održivih banaka posluje na području Njemačke, Španjolske, Ujedinjenog Kraljevstva, Belgije i Nizozemske.⁶⁷ Svojim aktivnostima radi na poboljšanju financijskih sustava, te smatra kako on može ostvariti razne prednosti uključivanjem održivosti, transparentnosti, raznolikosti i utjecaja u svoje poslovanje. Također, ova Banka financira samo održiva poduzeća te je u potpunosti transparentna.⁶⁸ Već više od 40 godina financira održive sektore. S aspekta okoliša, većinom financira organsku poljoprivredu, obnovljivu energiju te održivu imovinu, a s društvene strane, financira razvoj zajednice i zdravstvene njege, te teži financijskom uključivanju svih ljudi.⁶⁹ U svom održivom kreditnom poslovanju pronalazi sektore koji pridonose održivosti te čiji projekti mogu imati pozitivan utjecaj na okolinu. Također, procjenjuje i motiviranost ljudi koji traže kredit, a uz sve navedeno se, prije odobravanja kredita preispituje usklađenost s njenim kriterijima, dok nakon odobravanja nadzire korištenje. U tom je smislu, u 2020. godini ostvarila 12% rasta na području održivog financiranja, dok je 75% njene imovine uloženo u realno gospodarstvo. Uz navedeno, ima čak 728.000 klijenata.⁷⁰ U razdoblju od 2016.-2020. su joj prihodi, krediti i depoziti u neprestanom porastu, a na kraju 2020. godine joj je ukupna imovina bila preko 20 milijuna eura.⁷¹

⁶⁶ Op.cit., (2020.), Sustainable and conventional banking in Europe

⁶⁷ Triodos Bank (b.d.), Money can change the world, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.triodos.com/about-us>

⁶⁸ Triodos Bank (b.d.), Our vision on impact, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.triodos.com/vision-on-impact>

⁶⁹ Triodos Bank (b.d.), What we finance, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.triodos.com/impact-themes>

⁷⁰ Op.cit., (b.d.), Money can change the world

⁷¹ Triodos Bank (2020.), Integrated Annual Report 2020

Poznata je i *Ekobanken* iz Švedske, koja je osnovana 1996. godine i danas posluje u nekoliko zemalja. Ona je kooperativna banka koja broji oko 2000 članova, u čijem je ujedno i vlasništvu. U svom fokusu ima financiranje održivog razvoja te kreiranje dodane vrijednosti za okoliš, društvo i kulturu, a njeni krediti ponajviše služe za financiranje obnovljivih izvora energije, organske poljoprivrede, kućanstava, škola, kulturnih događaja i dr.⁷² Njena se transparentnost očituje kroz kvalitetno i opsežno javno objavljivanje podataka, kojemu nije samo cilj informirati javnost o njenim potezima, već i potaknuti pojedince na odgovornije ponašanje u svakodnevnom životu. U tom smislu, barem jednom godišnje objavljuje podatke vezane uz kredite i zajmove koje je odobrila.⁷³ Također, kontinuirano od 2003. godine prati svoj izravni utjecaj na okoliš, te mu doprinosi korištenjem biorazgradivih materijala, bio-žarulja, solarnih panela i sl.⁷⁴ Nadalje, u razdoblju od 2014. do 2018. godine joj je ukupna imovina porasla s početnih 89 milijuna dolara na 108 milijuna, što čini porast od skoro 20%. Krediti iz tog razdoblja su u apsolutnoj vrijednosti porasli s 58 na 91 milijun dolara, a kada se promatraju u ukupnoj imovini, porasli su s razine od 65% na 84%. Za financiranje klijenata je 2014. odobrila 80 milijuna dolara, dok je u 2018. taj iznos bio 98 milijuna. Kada se promatra broj njenih klijenata, na početku ovog razdoblja je imala 4.700 klijenata, a na kraju nešto više od 6.100.⁷⁵

3.3. Uloga Europske investicijske banke u dostizanju ciljeva održivog razvoja

Europska investicijska banka predstavlja kreditno tijelo Europske unije, te je u zajedničkom vlasništvu zemalja Europske unije. Većinski je vlasnik Europskog investicijskog fonda te ima višestruku ulogu koja se odnosi na poticanje gospodarskog

⁷² GABV (b.d.), *Ekobanken*, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.gabv.org/members/ekobanken>

⁷³ *Ekobanken* (b.d.), *About Ekobanken*, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.ekobanken.se/om-oss/om-ekobanken>

⁷⁴ *Ekobanken* (b.d.), *What does Ekobanken do for the climate?*, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.ekobanken.se/om-oss/klimat-och-biologisk-mangfald/vad-gor-ekobanken>

⁷⁵ *Op.cit.*, (b.d.), *Ekobanken*

razvoja i zapošljavanja u Europi, promicanje politike Europske unije i izvan njenih granica te na podržavanje mjera i aktivnosti koje će ublažiti klimatske promjene.⁷⁶

U dugoročna financiranja sve više uključuje ekološki i socijalni aspekt te svojom kreditnom aktivnošću nastoji postići prioritetne ciljeve vezane za zaštitu i unaprjeđenje okoliša i društvene zajednice. Prilikom financiranja projekata, Banka vodi računa o tome ispunjavaju li ti projekti njene okolišne i društvene zahtjeve, te tako postiže stvaranje dodane vrijednosti. Cilj joj je povećati pozitivan utjecaj financiranih projekata na okoliš i društvo, istovremeno smanjujući negativan, odnosno smanjujući društvene i okolišne troškove.⁷⁷

Osim što Banka izdaje garancije kojima pokriva rizik malih i srednjih poduzeća, nudi i mogućnost pružanja savjeta svojim klijentima te ulaganje u fondove i kapital, čime potiče i stimulira privatni kapital. No, najvažniji proizvodi što ih Banka ima u svojoj ponudi jesu krediti. Oni su podijeljeni na kredite javnom sektoru, okvirne kredite javnom sektoru, kredite privatnom sektoru i posredničke kredite namijenjene malim i srednjim poduzećima te sličnim subjektima.⁷⁸ Prva se vrsta kredita odnosi na financiranje poslovnih subjekata iz javnog sektora odobravanjem kredita u iznosu većem od 25 milijuna eura, za financiranje velikih investicijskih projekata i programa, koji moraju biti u skladu s minimalno jednim prioritetom Banke.⁷⁹ S druge strane, okvirni krediti namijenjeni javnom sektoru predstavljaju fleksibilne kredite koji se odobravaju u iznosu većem od 100 milijuna eura za više manjih projekata, koji također moraju biti u skladu s najmanje jednim prioritetom Banke.⁸⁰ Nadalje, krediti privatnom sektoru se pružaju poslovnim subjektima iz privatnog sektora, a odnose se na velika poduzeća, srednje kapitalizirana poduzeća te na subjekte posebne namjene.⁸¹ U vidu posredničkih kredita, Banka odobrava sredstva

⁷⁶ Europska unija (b.d.), Europska investicijska banka (EIB), preuzeto 28. srpnja 2021. s https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-investment-bank_hr

⁷⁷ Europska investicijska banka (2009.), Izjava o okolišnim i socijalnim načelima i standardima, 4. str.

⁷⁸ European Investment Bank (b.d.), What we offer, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/index.htm>

⁷⁹ European Investment Bank (b.d.), Loans for the public sector, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/public-sector.htm>

⁸⁰ European Investment Bank (b.d.), Framework loans for the public sector, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/framework-public-sector.htm>

⁸¹ European Investment Bank (b.d.), Loans for the private sector, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/private-sector.htm>

poslovnim bankama, koje potom odobravaju kredite malim i srednjim poduzećima, mikro poduzećima, lokalnim upravama i sl.⁸²

Također, Europska investicijska banka ističe osam glavnih prednosti koje korisnici kredita ostvaruju kreditiranjem od strane Banke. Kao prvo, korisnici kredita mogu dobiti kredit po pristupačnoj cijeni, imaju i mogućnost dugoročnog financiranja, koje može ići čak do 30 godina. Uz navedeno, spomenuti krediti su oblici financiranja po mjeri, pošto mogu biti osigurani, neosigurani i sl., daju podršku malim poduzećima, a uz to prednost za korisnika predstavlja i mogućnost dobivanja podrške u pripremi projekta, mogućnost mješovitog financiranja te pokriće troškova do 50% od ukupnih. Također, suradnjom s Bankom, korisnici šalju pozitivne signale na tržište čime mogu privući dodatne investitore.⁸³

U 2020. godini je Europska investicijska banka odobrila projekte u vrijednosti od skoro 83 milijarde eura, isplatila je nešto manje od 58 milijardi, dok je 70 milijardi eura sredstava prikupila.⁸⁴

Kao jedna od najvećih multilateralnih financijskih institucija, Europska investicijska banka promovira i potiče projekte usklađene sa ciljevima i prioritetima Europske unije. Iz tog razloga, prioriteti joj se odnose na područja vezana za održivost klime i okoliša, inovacije i vještine, infrastrukturu, malo i srednje poduzetništvo, koheziju i razvoj.⁸⁵

Nizom aktivnosti idućih 10 godina, Europska investicijska banka želi smanjiti globalno zagrijavanje, prilagoditi se klimatskim promjenama, zaustaviti izumiranje pojedinih biljnih i životinjskih vrsta i dr. U tom smislu, financira one projekte koji predviđaju mogući negativan utjecaj klimatskih promjena, primjerice one koji svojim postojanjem doprinose smanjenju rizika od poplava ili pošumljavanju. Također, ulaže i u one projekte koji smanjuju emisiju stakleničkih plinova. U 2020. godini je tako odobrila 24,2 milijarde eura za borbu protiv klimatskih promjena, a s druge strane, 3% ukupnog financiranja te godine,

⁸² European Investment Bank (b.d.), Intermediated loans for SMEs, mid-caps and other priorities, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/sme-mid-caps.htm>

⁸³ European Investment Bank (b.d.), Loans, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/index.htm>

⁸⁴ European Investment Bank (2020.), Izvješće o radu Europske investicijske banke za 2020., 8. str.

⁸⁵ European Investment Bank (b.d.), Our priorities, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/index.htm>

u apsolutnom iznosu od skoro 1,8 milijardi eura, je uložila u projekte koji doprinose postizanju dugoročne održivosti okoliša. Kada se promatra razdoblje od 2012. do 2020. godine, za projekte kojima se štiti okoliš, smanjuje emisija štetnih plinova te postiže prilagodba zemalja utjecajima klimatskih promjena, izdvojila je 197 milijardi eura. Također, Europska investicijska banka je 2007. godine izdala prvu zelenu obveznicu u svijetu, označenu kao CAB (eng. Climate Awareness Bond), a 2018. SAB (eng. Sustainability Awareness Bond)⁸⁶, kojom se podržava provođenje Akcijskog plana za financiranje održivog rasta.⁸⁷

U smislu financiranja inovacija i vještina, Europska investicijska banka je prepoznala da su one jedan od ključnih preduvjeta za dostizanje ekonomskog rasta i rasta zaposlenosti. Od početka ovog stoljeća ukupno je izdvojila 220 milijardi eura ulaganja u ovo područje, od čega se 14,4 milijarde odnosilo na 2020. godinu. Sredstva iz 2020. godine su se ponajviše koristila za ulaganje u razvoj novih proizvoda i modela poslovanja, primjenu digitalnih i drugih tehnologija, poticanje ulaganja u istraživanje i razvoj i sl.⁸⁸

Osim toga, važnost u ostvarivanju održivosti, stvaranju novih radnih mjesta i ostalog, ima i razvoj pametne i pouzdane infrastrukture, a naročito se to odnosi na područje energetske učinkovitosti, čistijeg transporta, digitalne mreže i održivosti u razvoju urbanih sredina. U 2020. godini je sa skoro 15 milijardi eura financirala infrastrukturne projekte. Time je ostvareno 10.102 MW iz izgrađenih kapaciteta za proizvodnju električne energije, pritom se 93% odnosilo na obnovljive izvore, omogućeno je dodatnih 380 milijuna putovanja na godišnjoj razini, a 15,5 milijuna ljudi je dobilo bolje sanitarne uvjete.⁸⁹

Nadalje, važnost u svjetskoj ekonomiji imaju i mala i srednja poduzeća, s obzirom da predstavljaju pokretače ekonomskog razvoja i inovacija. Uz navedeno, na europskoj razini zauzimaju udio od 99% u ukupnom broju poduzeća, a s aspekta ukupnog broja ponuđenih poslova, na njih se odnosi oko 75%. Zbog svega navedenog je Europska investicijska

⁸⁶ European Investment Bank (b.d.), Climate and environmental sustainability, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/climate-action/index.htm>

⁸⁷ European Investment Bank (b.d.), Sustainability Awareness Bonds, preuzeto 29. srpnja 2021. s https://www.eib.org/en/investor_relations/sab/index.htm

⁸⁸ European Investment Bank (b.d.), Innovation and skills, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/innovation/index.htm>

⁸⁹ European Investment Bank (b.d.), Infrastructure and the EIB, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/infrastructure/index.htm>

banka, zajedno s Europskim investicijskim fondom, u 2020. godini financirala mikro, mala i srednja poduzeća sa skoro 31-om milijardom eura.⁹⁰

U vidu prioriteta vezanih za područje ekonomske i društvene kohezije, nastoji se postići integracija i podjednaki razvoj na cijelom teritoriju Europske unije. Stoga, Europska investicijska banka financira projekte iz područja kod kojih je BDP po stanovniku ispod 90% od europskog prosjeka. Za takva područja je u periodu od 2014. do 2020. odobrila 123 milijarde eura, od čega se 19,5 milijardi odnosilo na 2020. godinu.⁹¹

Zahvaljujući Europskoj investicijskoj banci je, unatoč globalnoj pandemiji 2020. godine, pružena potpora prema 425.000 malih i srednjih poduzeća, očuvano je 4,2 milijuna radnih mjesta, izgrađeno je ili unaprijeđeno čak 29.000 kilometara elektroenergetskih vodova i dr. Također, uz pomoć Europskog investicijskog fonda je skoro 30 milijuna stanovnika sa zdravstveno ispravnijom vodom za piće, za nešto manje od 2 milijuna stanovnika je smanjena opasnost od poplave, a 145.000 hektara zemljane površine je pod novim šumskim nasadima.⁹²

⁹⁰ European Investment Bank (b.d.), SMEs and mid-caps, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/sme/index.htm>

⁹¹ European Investment Bank (b.d.), Economic and social cohesion, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/cohesion/index.htm>

⁹² Op.cit., (2020.), Izvješće o radu Europske investicijske banke za 2020., 8. str.

4. ODRŽIVO BANKARSTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Održivost bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj

Na početku 2009. godine je Hrvatski sabor donio Strategiju održivog razvitka Republike Hrvatske, koji predstavlja osnovni dokument za održivi razvoj. Donošenje ovakvog dokumenta je bio jedan od preduvjeta za ulazak zemlje u Europsku uniju, a u svojoj je srži i po svojim karakteristikama vrlo sličan Europskoj strategiji.⁹³

S obzirom da je međusobna suradnja svih dionika, uključujući i banke, jedini put kojim se može postići održivi razvoj, oni svojom aktivnošću trebaju doprinosti gospodarskom rastu, zaštiti okoliša i čitavog društva. U tom smislu, nužno je da teže blagostanju i boljoj kvaliteti života uz rast zaposlenosti, društvenoj odgovornosti, promicanju zaštite okoliša i sl. Suradnja s građanima i poduzetnicima, promicanje ekološkog, društvenog i gospodarskog aspekta u svim sferama nacionalne ekonomije te poticanje na proizvodnju i potrošnju koja se temelji na elementima održivosti, su samo neka načela kojima se Republika Hrvatska vodi pri dostizanju ciljeva održivog rasta i razvoja.⁹⁴

U kontekstu dostizanja razvojnih ciljeva Ujedinjenih naroda, Republika Hrvatska se najviše istaknula u ispunjavanju 8. Cilja, koji se odnosi na dostojanstveni rad i gospodarski rast, dok je malo manji napredak ostvarila u području ublažavanja siromaštva, koji predstavlja 1. Cilj. Kada se promatra prosjek Europske unije, bila je lošija u području socijalne skrbi i tržišta rada. Nadalje, nije se pretjerano istaknula s aspekta dobrog zdravlja i blagostanja, kvalitetnog obrazovanja, čiste energije i industrije, inovacija i infrastrukture, koji se redom odnose na 3., 4., 7. i 9. Cilj.⁹⁵

⁹³ Matešić, M., Pavlović, D., Bartoluci, D. (2015.), Društveno odgovorno poslovanje, Zagreb: VPŠ Libertas, 63-64. str.

⁹⁴ Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, Narodne novine br. 30/2009 (2009.)

⁹⁵ HBOR (2019.), IZVJEŠĆE O DRUŠTVENOJ ODGOVORNOSTI I ODRŽIVOSTI 2019., 19. str.

U dostizanju ovih ciljeva su svakako doprinijela i ulaganja potaknuta Europskom investicijskom bankom, koja još od 1977. godine surađuje s hrvatskim privatnim i javnim sektorom, a od tada im je kroz kredite odobreno čak 6,5 milijardi eura. Nadalje, Banka odobrava sredstva za financiranje dugoročnih projekata, naročito vezanih za zaštitu okoliša, očuvanje bioraznolikosti i energetske učinkovitost, po povoljnim uvjetima, te na taj način potpomaže boljoj budućnosti svih građana Republike Hrvatske. U tom smislu, odobreni projekti unazad 5 godina će podržati 160.000 radnih mjesta, a u dugom roku će dovesti do 50.000 novih radnih mjesta.⁹⁶

Kada se promatraju ulaganja Grupe EIB-a 2020. godine (Europska investicijska banka i Europski investicijski fond) prema Republici Hrvatskoj, prikupljeno je 0,53 milijarde eura, što čini oko 1% njenog BDP-a. Također, Europskim fondom za strateška ulaganja (EFSU), koji predstavlja inicijativu Grupe EIB-a i Europske komisije sa svrhom povećanja ulaganja na prostoru Europske unije, je dobiveno 443 milijuna eura.⁹⁷

Nadalje, HNB je početkom ove godine anketirao banke o njihovim stavovima vezanim za klimatske i okolišne rizike. Pritom se u okviru klimatskih rizika javljaju fizički i tranzicijski rizici. S jedne strane, fizički se rizici odnose na iznenadne negativne promjene u vrijednosti imovine financijskih institucija, njihovih kolaterala ili ulaganja, a koje su nastale kao posljedica promjena u okolišu, poput poplava, globalnog zagrijavanja, požara i sl. S druge strane, tranzicijski rizici su povezani s prelaskom na niskougljičnu ekonomiju. U tom su smislu banke, koje posluju na hrvatskom području, najviše izložene klimatskim rizicima u sektorima energetike, šumarstva, poljoprivrede, ribarstva i turizma. U spomenutoj je anketi većina banaka ocijenila svoje znanje o navedenim rizicima kao zadovoljavajuće te da ih nisu uključile među ostale rizike kojima upravljaju. Unatoč takvim stavovima, velik broj banaka smatra kako će im tranzicija na niskougljično gospodarstvo donijeti brojne prilike. Također, više od polovice banaka, koje zajedno predstavljaju 90% imovine bankarskog sektora, tvrdi kako je već uvelo održive proizvode u obliku zelenih kredita i kredita namijenjenih financiranju obnovljivih izvora energije, a druga polovica to tek namjerava učiniti. Velika je većina ispitanih banaka izjavila kako pridonosi na neki način okolišu, a većinom su to aktivnosti povezane s reduciranom

⁹⁶ Europska investicijska banka (2020.), Europska investicijska banka u Hrvatskoj, 3. i 6. str.

⁹⁷ Op.cit., (2020.), Izvješće o radu Europske investicijske banke za 2020., 11. i 13. str.

potrošnjom papira i stvaranja drugog otpada, zamjenom voznog parka s velikom emisijom ugljikovog dioksida u onaj sa smanjenom, te aktivnosti povezane s odabirom ili preuređivanjem poslovnih prostora koji su energetske učinkoviti. U završnom dijelu ankete, banke su navele kako bi i same mogle doprinositi tranziciji u održivije gospodarstvo, pritom misleći na financiranje održivih aktivnosti te uvrštavanje elemenata održivosti u vlastito poslovanje. Uz sve navedeno, banke od Hrvatske narodne banke očekuju regulativne mjere, smjernice i edukaciju o pitanjima održivosti, čime bi se olakšao njihov prelazak na održivo poslovanje.⁹⁸

Rezultati jednog istraživanja, koje je provedeno na uzorku od 10 banaka u Republici Hrvatskoj, su pokazali kako većina uzorkovanih banaka izjednačava društveno odgovorno poslovanje s donacijama, humanitarnim akcijama, sponzorstvima i sl. One većinom iznose vlastito mišljenje, dok konkretne mjere kojima bi ostvarile pozitivan utjecaj na okolinu ne provode. Također, izvještavanje o pozitivnim utjecajima je na visokoj razini, dok onaj dio utjecaja koji bi mogao stvoriti negativnu sliku o njima samima, minimalno objavljuju.⁹⁹

U kontekstu održivog bankarstva, Republika Hrvatska, kao jedna od zemalja u razvoju, ima brojne prepreke vezane za razvoj ovog koncepta na svom prostoru. Osim što ne postoji jedinstvena definicija, problem predstavlja i nedostatak podataka te sustava mjerenja napretka i utjecaja održivog bankarstva. Uz navedeno, prisutni su brojni izazovi prilikom upravljanja socijalnim i ekološkim rizicima. Promicanje održivog bankarstva je zanemarivo, s obzirom na manjak istraživanja koja se bave troškovima i koristi što ih banke mogu ostvariti usvajanjem koncepta održivosti. Nadalje, nedostatak se može primijetiti i s aspekta objavljivanja podataka o ostvarenim troškovima i koristi, te s aspekta općenitog informacijskog kanala kojim bi se omogućilo kolanje podataka vezanih za klasifikaciju kredita i sl. Također, izazov za banke i supervizore predstavlja ubrzani razvoj tehnologija s ovog područja, koji od njih zahtijeva brzu procjenu održivosti istog.¹⁰⁰

Iz svega navedenog proizlazi kako Hrvatska još uvijek nema banku koja je u punom smislu riječi održiva i etična. Na tom tragu radi Zadruga za etično financiranje (ZEF), koja

⁹⁸ HNB (2021.), Financijska stabilnost, 53-56. str.

⁹⁹ Op.cit., (2012.), DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ, 518. str.

¹⁰⁰ Op.cit., (2018.), THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE BANKING SECTOR IN ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS, 148. str.

želi osnovati prvu etičnu banku u Republici Hrvatskoj. Ta će banka biti u njenom 100%-tnom vlasništvu, a svi članovi ZEF-a će predstavljati suvlasnike, dok će joj osnovni cilj biti doprinos razvoju društva financiranjem temeljenim na elementima održivosti. Osim navedenog, fokusirat će se prvenstveno na ljude, a ne na maksimiziranje zarade, neće naplaćivati usluge, kamatne stope će biti do 4%, transparentno će izvještavati sve dionike o svojim aktivnostima, te neće nuditi mogućnost korištenja potrošačkih nenamjenskih kredita. Glavna područja koja namjerava financirati su poljoprivreda, obnovljivi izvori energije, mala i srednja poduzeća, tehnologija, poduzetnici koji su na početku poslovanja te društveno poduzetništvo.¹⁰¹

4.2. Značenje Hrvatske banke za obnovu i razvitak u održivom razvoju

Republika Hrvatska se danas suočava s nizom problema koji onemogućavaju dostizanje potpune održivosti, kojom će se stvarati dodatna vrijednost i u dugom roku. Neki od tih problema su i negativni gospodarski i demografski trendovi, nedostatak radnika sa završenim obrazovanjem vezanim za matematiku, tehnologiju, inženjerstvo i znanost, visoka uvozna ovisnost i dr. Također, usprkos dobrim predispozicijama Republike Hrvatske za ostvarenje 7. Cilja iz Agende 2030, koji se odnosi na čistu i pristupačnu energiju, nema dovoljno projekata koji ulažu u takve oblike energije, pa je potrebno osigurati dugoročnije financiranje za takve vrste ulaganja.

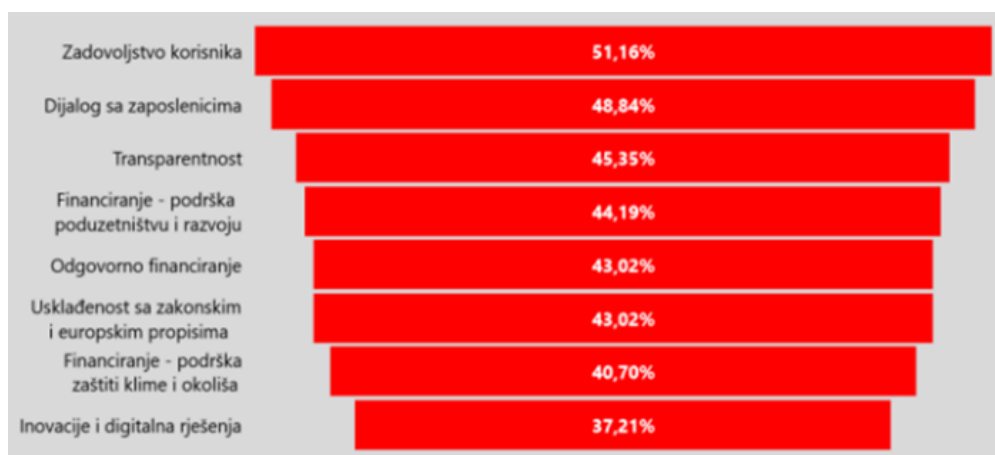
Kao posljedica spomenutih i brojnih drugih problema hrvatskog društva, javlja se potreba za boljom strateškom ulogom Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) u dostizanju održivosti. U tom je smislu donesena i „Strategija poslovanja za razdoblje od 2020. do 2024.“. Njome se dodatno ističe potreba HBOR-a da proaktivno i sustavno potiče inovacijsko okruženje u Republici Hrvatskoj, razvoj financijskog tržišta, održivi regionalni socijalni i ekonomski razvoj, dostizanje gospodarskih i nacionalnih ciljeva, a uz to i ciljeva Europske unije, Programa Ujedinjenih naroda i Pariškog sporazuma o klimatskim

¹⁰¹ ZEF (b.d.), Etična banka, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zef.hr/hr/o-nama/eticna-banka>

promjenama. S obzirom na sve navedeno, Strategija predstavlja način kojim će HBOR postati institucija za poticanje inovacija i održivosti.

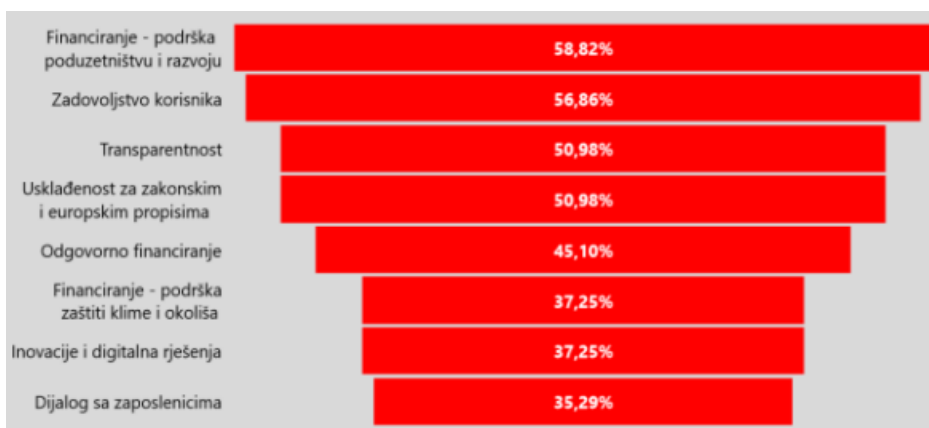
Nadalje, početkom 2020. godine je provedeno online istraživanje na uzorku od 137 ispitanika, od čega se 51 odnosilo na interne sudionike (zaposlenici i menadžment), a 86 na eksterne (klijenti, banke, nevladine udruge...). Cilj ovog istraživanja je bila procjena materijalnih utjecaja HBOR-a i razine njegova proaktivnog pristupanja prema upravljanju istima. Materijalni utjecaji se odnose na HBOR-ov utjecaj kojeg ima na gospodarski i socijalni rast, ostvarivanje dodane vrijednosti te smanjivanje negativnih ekoloških, društvenih i gospodarskih trendova na razini regije i države. Rezultati istraživanja su pokazali kako interni i eksterni ispitani sudionici smatraju da je HBOR-ov materijalni utjecaj najvažniji u segmentu zadovoljstva korisnika, transparentnosti i financiranju, tj. podršci poduzetništvu i razvoju. S druge strane, pokazalo se kako najmanje materijalnog utjecaja ima u dijelu inovacija i digitalnih rješenja. Slike u nastavku prikazuju sve ocijenjene materijalne utjecaje od strane internih i eksternih ispitanika.

Slika 5 Materijalni utjecaji HBOR-a – interni ispitanici

Izvor: HBOR (2019.), IZVJEŠĆE O DRUŠTVENOJ ODGOVORNOSTI I ODRŽIVOSTI 2019., 23. str.

Slika 6 Materijalni utjecaji HBOR-a - eksterni ispitanici

Izvor: HBOR (2019.), IZVJEŠĆE O DRUŠTVENOJ ODGOVORNOSTI I ODRŽIVOSTI 2019., 23. str.

Nadalje, ocijenjeno je da HBOR najaktivnije pristupa upravljanju u segmentima usklađenosti sa zakonskim i europskim propisima te financiranju, tj. podršci poduzetništvu i razvoju. Dok je, s druge strane, prema ocjenama internih sudionika najmanje aktivan u upravljanju zadovoljstva korisnika, a prema ocjenama eksternih u financiranju, tj. zaštiti klime i okoliša.¹⁰²

Također, HBOR u svrhu dostizanja ciljeva održivosti surađuje s brojnim drugim institucijama. U tom smislu, surađuje i s Europskom investicijskom bankom još od 2001. godine, te tako potiču mala i srednja poduzeća, konkurentnost, inovacije i sl.¹⁰³

U nastavku su opisani krediti kojima HBOR financira investicije privatnog i javnog sektora namijenjene postizanju dugoročne održivosti, a navedeni su na internetskoj stranici HBOR-a.

S ciljem smanjenja zagađenja okoliša, povećanja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije, HBOR nudi mogućnost financiranja privatnog sektora za investicije u prethodno navedena područja. U tom smislu, korisnici kredita mogu biti poslovni subjekti iz privatnog sektora, među kojima su trgovačka društva, fizičke osobe koje obavljaju neku od samostalnih djelatnosti, obrtnici, obiteljska poljoprivredna gospodarstva te zadruge i ustanove.

¹⁰² Op.cit., (2019.), IZVJEŠĆE O DRUŠTVENOJ ODGOVORNOSTI I ODRŽIVOSTI 2019., 20-24. str.

¹⁰³ HBOR (b.d.), SURADNJA S EUROPSKOM INVESTICIJSKOM BANKOM, preuzeto 03. kolovoza 2021. s <https://www.hbor.hr/naslovnica/hbor/suradnja-s-europskom-investicijskom-bankom/>

Osnovna namjena ovakve vrste kredita je financiranje uvođenja nove tehnologije, projekata zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i sl., a ostvarivanje ovog kredita može biti izravno ili neizravno. S jedne strane se izravno kreditiranje provodi direktno između HBOR-a i poslovnog subjekta, podnošenjem Zahtjeva i pripadajuće dokumentacije korisnika HBOR-u. S druge strane, neizravno kreditiranje se ostvaruje na temelju HBOR-ove suradnje s nekom od poslovnih banaka. Pri takvom načinu kreditiranja, rizik se može raspodijeliti između HBOR-a i poslovne banke ili on u cijelosti pripada poslovnoj banci. Većinom sredstva odobrena ovim kreditom nisu manja od 200.000 kuna, a maksimalan iznos nije određen s obzirom da on ovisi o namjeni kredita, kreditnoj sposobnosti korisnika, specifičnosti njegove djelatnosti i dr. Iznos kredita će biti odobren do 75%-tnog iznosa vrijednosti investicije utvrđene predračunom, a u koji nije uključen PDV.

Ovo predstavlja kunski kredit, ali s valutnom klauzulom u euru, a njegova kamatna stopa je fiksna i može biti između 1 i 3% godišnje, ovisno o tome kome je kredit namijenjen i u koju svrhu. Prilikom odobravanja kredita, zahtijevaju se i određeni instrumenti osiguranja, dok je rok korištenja odobrenih sredstava je većinom određen do godine dana, no može biti i duži. S druge strane, rok otplate je tipično do 14 godina uključujući početak do 3 godine, ali može biti i duži kao i rok korištenja kredita, tijekom kojeg se otplaćuje mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama.¹⁰⁴

Kako bi se obnovila infrastruktura i vodoopskrba, HBOR može odobravati kredite poslovnim subjektima javnog sektora, koji uključuju jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno općine, gradove i županije te agencije, ustanove i društva koje su u vlasništvu ili većinskom vlasništvu spomenutih jedinica. Nadalje, kredit je namijenjen za projekte vezane za zaštitu okoliša, energetska učinkovitost i sve druge projekte kojima će se izgraditi bolja društvena i poslovna infrastruktura.

Kao i kod kredita namijenjenih poslovnim subjektima privatnog sektora, i ovaj se kredit može odobravati izravno i neizravno. Većinom iznos kredita nije niži od 300.000 kuna. Odobrava se do 100%-tnog iznosa vrijednosti investicije u predračunu, u obliku kunskog ili kunskog kredita s valutnom klauzulom u eurima. Također, kamatna stopa je fiksna i može biti između 1 i 2% te ovisi o brojnim faktorima. Rok je korištenja najčešće do 12

¹⁰⁴ HBOR (b.d.), Investicije privatnog sektora, preuzeto 04. kolovoza 2021. s https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-privatnog-sektora/

mjeseci, a rok otplate do 15 godina uključujući poček do 5 godina, no obadva mogu biti i duža.¹⁰⁵

Hrvatska banka za obnovu i razvitak je u 2019. godini najčešće financirala mala i srednja poduzeća, kojima je odobrila 1.640 kredita, čija je ukupna vrijednost bila 1,65 milijardi kuna, a spomenutih 1.640 kredita je činilo 89% ukupno odobrenih kredita HBOR-a. Također, odobreno je i 58 kredita za financiranje energetske učinkovitosti, čija je ukupna vrijednost skoro 200 milijuna kuna. U svrhu potpore hrvatskim izvoznicima, pruženo je 2,75 milijardi kuna za 839 projekata, dok je bankama odobreno osiguranje kredita u iznosu od 397,24 milijuna kuna, koje je prvenstveno bilo namijenjeno izvoznicima iz sektora ribarstva, IT industrije, brodogradnje i dr. Tijekom iste te godine je kreditiranjem, izdavanjem garancija i osiguranjem izvoza, pružena potpora prema 2.413 projekata u ukupnoj vrijednosti većoj od 7 milijardi kuna. Najviše je projekata podržano kreditiranjem, točnije njih 1.848, s iznosom koji je veći od 5,77 milijardi kuna.¹⁰⁶

4.3. Primjeri održivog bankarstva izabranih banaka koje posluju u Republici Hrvatskoj

4.3.1. Zagrebačka banka

S obzirom da je Zagrebačka banka jedna od najznačajnijih banaka koje posluju u Republici Hrvatskoj, važno ju je sagledati i kroz aspekt održivosti. Još od 1995. godine uključuje odredbe vezane za zaštitu okoliša u dugoročne investicijske kredite te konstantno nastoji promovirati inicijative povezane s upravljanjem društvenim i okolišnim rizikom.¹⁰⁷

¹⁰⁵ HBOR (b.d.), Investicije javnog sektora, preuzeto 04. kolovoza 2021. s https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-javnog-sektora/

¹⁰⁶ Op.cit., (2019.), IZVJEŠĆE O DRUŠTVENOJ ODGOVORNOSTI I ODRŽIVOSTI 2019., 31.,34., 38. i 66. str.

¹⁰⁷ Zagrebačka banka (b.d.), Održiva zajednica, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/odrziva-zajednica>

Također, ova je banka pokrenula inicijativu pod nazivom „Bankarstvo s društvenim utjecajem“, a kojoj je cilj pronaći i financirati one projekte i poduzetnike koji će svojim poslovanjem ostvarivati pozitivan društveni utjecaj. Spomenutu inicijativu ostvaruje putem mikrokredita, financiranja s društvenim utjecajem te financijskom edukacijom.¹⁰⁸

S obzirom da je mikrokredit oblik financiranja kojim se nastoji uključiti one poslovne subjekte koji nemaju mogućnost pristupa tradicionalnim izvorima financiranja, Zagrebačka banka im u svrhu postizanja financijske inkluzivnosti i razvoja mikro i malih poduzetnika, omogućava financiranje do maksimalnog iznosa od 25.000 eura ili 180.000 kuna. Ova se vrsta financiranja odnosi na kratkoročni ili srednjoročni financijski instrument s rokom otplate do maksimalno 5 godina, a namijenjen je onim poslovnim subjektima koji ne prelaze 15 milijuna kuna godišnjeg prometa i imaju do 10 zaposlenika.¹⁰⁹ U sklopu financiranja s društvenim utjecajem potiču se ulaganja u projekte i aktivnosti s namjernim pozitivnim i mjerljivim društvenim učinkom, koje su istovremeno i ekonomski održive. Ovom se vrstom kreditiranja posebno stavlja naglasak na sektore povezane sa zdravljem, društvenim stambenim zbrinjavanjem, edukacijom i obrazovanjem i sl. Osim što se ovaj kredit odobrava po povoljnijim uvjetima, nude se i dodatne usluge poslovnog savjetovanja i sl., a postoji i mogućnost da klijent ostvari donaciju od strane Zagrebačke banke.¹¹⁰ Na posljetku, financijska je edukacija namijenjena svim građanima te poduzetnicima početnicima ili onima koji tek namjeravaju ući u poduzetništvo. Dok se, s jedne strane, financijska edukacija građana odnosi na educiranje o osobnim financijama i osnovnim financijskim pojmovima, edukacija namijenjena poduzetnicima se fokusira na pripremanje poslovnog plana i drugih tema vezanih za poduzetništvo, a koje će im koristiti u poslovanju.¹¹¹

Nadalje, Zagrebačka banka Načela održivog razvoja koristi pri upravljanju proizvodima i uslugama, u kreditnom poslovanju, gospodarenju imovinom, marketingu, odnosima s

¹⁰⁸ Zagrebačka banka (b.d.), Bankarstvo s društvenim utjecajem, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/bankarstvo-s-drustvenim-utjecajem>

¹⁰⁹ Zagrebačka banka (b.d.), Mikrokrediti, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/mikrokrediti>

¹¹⁰ Zagrebačka banka (b.d.), Financiranje s društvenim utjecajem, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/financiranje-s-drustvenim-utjecajem>

¹¹¹ Zagrebačka banka (b.d.), Financijska edukacija, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/financijska-edukacija>

javnošću, sponzorstvima i donacijama te u edukaciji i skrbi o radnicima. Uz navedeno, 2002. godine je usvojila kao temeljne dokumente Povelju o zaštiti okoliša i održivog razvoja te Politiku zaštite okoliša i održivog razvoja.¹¹²

Nadalje, u suradnji je s Hrvatskim savjetom za zelenu gradnju¹¹³, neprofitnom organizacijom koja se bavi održivom gradnjom, infrastrukturom i zelenom energijom, te kojoj je cilj poticanje gradnje zgrada s gotovo nultom potrošnjom energije, promicanje nulte emisije stakleničkih plinova i drugo.¹¹⁴ Također, Banka surađuje i s Hrvatskim poslovnim savjetom za održivi razvoj, kojim se potiče održivost u privatnom sektoru.¹¹⁵

Osim navedenog, ova banka surađuje s Europskom investicijskom bankom, koja joj je odobrila 40 milijuna eura sredstava, a koja će služiti za bolju energetska učinkovitost i mala ulaganja u obnovljive izvore energije, naročito u privatnom sektoru.¹¹⁶

4.3.2. Privredna banka Zagreb

Privredna banka Zagreb je druga po redu najzastupljenija banka na području Republike Hrvatske. Ona kroz svoje poslovanje neprestano vodi brigu o potrebama svih dionika, od zaposlenika, klijenata, dioničara, zaštite okoliša, pa sve do lokalne zajednice.¹¹⁷

Nadalje, PBZ se ističe i brojnim donacijama koje su namijenjene raznim organizacijama i događajima vezanim za obrazovanje, zdravlje, sport, kulturu i sl., kao što su Zaklada Ana Rukavina, kulturne manifestacije Vinkovačke jeseni i Đakovački vezovi i drugi. Osim donacijama, PBZ se ističe i raznim sponzorstvima u vidu potpore i pružanja poticaja

¹¹² Zagrebačka banka (b.d.), Održivo poslovanje, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/odrzivo-poslovanje>

¹¹³ UniCredit (2020.), Integrated Report, 116. str.

¹¹⁴ Hrvatski savjet za zelenu gradnju (b.d.), O nama, preuzeto 03. kolovoza 2021. s <https://gbccroatia.org/o-nama>

¹¹⁵ Op.cit., (2020.), Integrated Report, 116. str.

¹¹⁶ Op.cit., (2020.), Europska investicijska banka u Hrvatskoj, 11. str.

¹¹⁷ Privredna banka Zagreb (b.d.), Održivi razvoj, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/o-nama/odrzivi-razvoj.html>

kulturnim, znanstvenim i sportskim projektima.¹¹⁸ U tom smislu, započet je projekt 2008. godine pod nazivom „Činim dobro svaki dan“. Ovaj je projekt humanitarnog karaktera te je isprva prikupljao sredstva samo za projekt Ministarstva zdravstva „Praćenje djece s neurorizicima“, a 6 godina kasnije je proširen i na projekt Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike Republike Hrvatske koji se zove „Za bolji život djece u domovima socijalne skrbi“. Također, PBZ Card je izdao posebnu humanitarnu karticu za prikupljanje sredstava namijenjenih projektu Činim dobro svaki dan. Za svaku transakciju koja je obavljena tom humanitarnom karticom, tj. Visa karticom sa srcem, PBZ Grupa donira 1 kunu za projekt.¹¹⁹ U tom je smislu do lipnja ove godine, prikupljeno nešto manje od 25 milijuna kuna, a obavljeno 48 donacija.¹²⁰

Također, osim humanitarnog projekta, PBZ provodi inicijativu kojoj je cilj podizanje razine financijske pismenosti kod školske djece. „Ti odlučuješ“ i „Djeca i štednja“ su dvije radionice koje se provode među osnovnoškolskom djecom, dok se radionica namijenjena srednjoškolcima naziva „Financijski savjetnik“. Do sad je održano 210 radionica u 20 gradova, a na njima je sudjelovalo 50 osnovnih i srednjih škola.¹²¹

S aspekta zaštite okoliša, načela koja je usvojio PBZ se odnose na smanjivanje otpada, poboljšanje energetske učinkovitosti i fokusiranje na okolišni i društveni utjecaj što ga ima donošenjem odluka. Ova banka kontinuirano prati potrošnju energije te radi na smanjenju iste. Osim toga, često educira zaposlenike o važnosti ovakvog načina poslovanja, pa ih putem e-maila podsjeća na isključivanje računala i klimatskih uređaja nakon radnog vremena, na potrebu odvajanja papira od ostalog otpada kako bi se mogao reciklirati i sl. Također, uvođenjem višekratnih omotnica, upotrebljavanjem recikliranog papira, obostranog kopiranja dokumenata i sl., smanjena je potrošnje papira za oko 100 tona u posljednjih sedam godina, a ove godine je bila na razini 339 tona. S druge strane, smanjenje potrošnje energije je rezultat zamjene žarulja s onima koje su energetske

¹¹⁸ Privredna banka Zagreb (b.d.), Donacije i sponzorstva, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/o-nama/odrzivi-razvoj/donacije-i-sponzorstva.html>

¹¹⁹ Privredna banka Zagreb (b.d.), Projekti i inicijative, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/o-nama/odrzivi-razvoj/projekti-i-inicijative.html>

¹²⁰ Činim dobro svaki dan (b.d.), Ukupno prikupljena sredstva, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.cinimdobro.hr/donirali-smo>

¹²¹ Op.cit., (b.d.), Projekti i inicijative

učinkovite, postavljanjem klima uređaja s istim takvim značajkama i nizom drugih poteza PBZ-a. Kako bi smanjila emisiju ispušnih plinova, ova je banka svoje stare automobile zamijenila novima, koji manje zagađuju okoliš, pa sada ima 65% vozila s motorom Euro 5, te 35% vozila s motorom Euro 6.¹²²

Nadalje, kako bi se općenito smanjilo zagađivanje okoliša, PBZ među ostalim nudi mogućnost uzimanja i Energo stambenih potrošačkih kredita. Ova je vrsta kredita namijenjena bilo kojoj fizičkoj osobi, a može biti odobrena u kunama ili uz valutnu klauzulu u euru. Odobrava se na rok između 5 i 30 godina, a namijenjen je financiranju kupnje nekretnine koja je visoko energetske učinkovita te za adaptaciju i rekonstrukciju postojeće nekretnine u smislu energetske učinkovitosti. Ovisno o tome je li kredit s hipotekom ili bez, varirat će i iznos kredita koji se može dobiti.¹²³

4.3.3. Erste banka

Erste banka je banka koja po veličini svoje aktive zauzima treće mjesto na tržištu. Svojim poslovanjem podupire svih 17 ciljeva održivog razvoja, a s obzirom na djelokrug bankarskog poslovanja, izravno može utjecati na šest ciljeva, među kojima su smanjenje nejednakosti, odgovor na klimatske promjene, dostojanstven rad i gospodarski rast, rodna ravnopravnost, društvena odgovornost i kvalitetno obrazovanje te zdravlja i dobrobit.¹²⁴

U okviru odgovora na klimatske promjene, Erste Banka teži očuvanju prirodnih resursa i sustavnom povećanju energetske učinkovitosti, kontinuiranom smanjenju papirnog otpada te korištenju recikliranog papira, uvođenju sustava razvrstavanja otpada i poticanju zaposlenika na odgovorno gospodarenje otpadom te smanjenju štetnih emisija odabirom i korištenjem električne energije iz obnovljivih izvora.

¹²² Privredna banka Zagreb (b.d.), Utjecaj na okoliš, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/o-nama/odrzivi-razvoj/utjecaj-na-okolis.html>

¹²³ Privredna banka Zagreb (b.d.), PBZ Energo krediti, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/stambeni-kredit/energo-kredit.html>

¹²⁴ ERSTE Bank (b.d.), Održivo poslovanje, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje#>

Kako bi smanjila vlastitu potrošnju energije, prilikom preuređenja svojih poslovnica koristi tehnička i programska rješenja za optimizaciju potrošnje energenata, LED žarulje, redovito servisira opremu kako bi produljila njeno korištenje i sl. Tako je u 2020. godini svu električnu energiju koristila iz obnovljivih izvora energije, a iste je godine uvela i obveznu edukaciju novih zaposlenika o mjerama i načinima razumnog korištenja energenata. U svrhu smanjenja potrošnje papira koristi reciklirani papir, zamjenjuje papirne plakate u poslovnicama s digitalnim ekranima, potiče klijente na korištenje *online* usluga, elektroničkom im poštom šalje dopise, umjesto klasičnih obavijesti koje se šalju poštom... Banka je takvim načinom poslovanja u 2019. godini smanjila potrošnju papira za 23%, dok je 2020. ona bila smanjena za 40%.¹²⁵

Nadalje, cilj smanjenja nejednakosti nastoji postići društvenim bankarstvom. Njena inicijativa „Korak po korak“ potiče financijsko uključivanje poduzetnika početnika, neprofitnih organizacija i društvenih poduzetnika, te im nudi pristup financijskim proizvodima i financijsko savjetovanje. Ova inicijativa ima tri programa: Poduzetnički starter, Program za razvoj i partnerstvo s organizacijama civilnog društva te program edukacije građana o osobnim financijama i Financijski padobran. Ona je prva banka u Republici Hrvatskoj s jedinstvenom platformom koja služi za podršku i poticaj samozapošljavanju i razvoju poduzetništva. U okviru Programa podrške poduzetnicima početnicima je do sada financirala 260 klijenata sa 4 milijuna eura kredita, a velikom većinom su to bile djelatnosti vezane uz transport, pružanje usluga i poljoprivredu. Osim kreditiranja, poduzetnicima početnicima nudi i edukaciju o poduzetničkim temama, koju je njih 1.800 do sada uspješno prošlo. S druge strane, financirala je preko 50 neprofitnih organizacija i društvenih poduzetnika s ukupnom vrijednosti od 1,7 milijuna eura.¹²⁶

S ciljem poticanja dostojanstvenog rada i gospodarskog rasta, Erste banka brine o ugroženim skupinama društvene zajednice te nastoji većem broju ljudi omogućiti pristup svojim financijskim proizvodima i uslugama. Ima usvojen Kodeks ponašanja banke, Antikorupcijsku politiku, Politiku upravljanja sukobom interesa i dr., čime je postavila okvir kojim se zaposlenici trebaju voditi prilikom obavljanja svojih dužnosti. Također,

¹²⁵ ERSTE Bank (b.d.), Odgovor na klimatske promjene, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/odgovor-na-klimatske-promjene>

¹²⁶ ERSTE Bank (b.d.), Smanjenje nejednakosti, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/smanjenje-nejednakosti>

veliku pozornost posvećuje klijentima, kako bi bili što zadovoljniji dobivenim proizvodima i uslugama.¹²⁷

Kako bi suzbila rodnu ili drugu neravnopravnost na radnom mjestu, Erste banka je potpisala Povelju o raznolikosti, kojom se obvezala na nediskriminaciju i na provođenje politike raznolikosti u svom poslovanju. Raznim programima i inicijativama nastoji razvijati korporativnu kulturu i politiku raznolikosti, pa je tako ova banka 2020. godine slala e-mail svakom novopečenom ocu, koji je njen zaposlenik, o benefitima koje može imati ukoliko iskoristi pravo na porodični dopust.¹²⁸

U 2018. godini je Erste banka identificirala potrebu za financijskim opismenjavanjem u društvu te je pokrenula program besplatnih radionica i video-edukacija pod nazivom „Škola pametnih financija“. Ove radionice je do kraja 2020. godine pohađalo oko 8000 ljudi. Prošle godine je, kao sponzor ili kroz donacije, s 14,5 milijuna kuna podržala oko 180 humanitarnih projekata i ustanova, oko 100 edukativnih projekata, oko 200 sportskih klubova, udruga i projekata te oko 70 kulturnih ustanova i projekata.¹²⁹

U okviru očuvanja zdravlja i dobrobiti svojih zaposlenika, ova banka godišnje organizira sistematske preglede, sportske aktivnosti i dr. U 2019. godini je uvela novo radno mjesto pod imenom „Kordinator za upravljanje benefitima i zadovoljstvom zaposlenika“. Zadatak zaposlenika na tom radnom mjestu je briga o zaposlenicima u pogledu zdravlja, o njihovom bavljenju sportskim aktivnostima i sl.¹³⁰

4.3.4. Hrvatska poštanska banka

Hrvatska poštanska banka (HPB) nastoji pozitivno utjecati na društvenu zajednicu te potaknuti druge da to čine. Briga za zaposlenike i ulaganje u njihov razvoj, transparentno

¹²⁷ ERSTE Bank (b.d.), Dostojanstven rad i gospodarski rast, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/dostojanstven-rad-i-gospodarski-rast>

¹²⁸ ERSTE Bank (b.d.), Rodna ravnopravnost, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/rodna-ravnopravnost>

¹²⁹ ERSTE Bank (b.d.), Društvena odgovornost i kvalitetno obrazovanje, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/drustvena-odgovornost-i-kvalitetno-obrazovanje>

¹³⁰ ERSTE Bank (b.d.), Zdravlje i dobrobit, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/zdravlje-i-dobrobit>

poslovanje, pružanje potpore zajednici kroz donacije i sponzorstva te briga za okoliš su samo neki od načina kojima ostvaruje pozitivan utjecaj na svoju okolinu.¹³¹

Još od 2018. godine surađuje s mladim umjetnicima u sklopu prodajne izložbe „Plati i nosi“, koju je organizirala s Akademijom likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu i s Hrvatskim društvom likovnih umjetnika. Glavni cilj ovog projekta je promovirati mlade umjetnike, tj. studente umjetnosti.¹³²

Kao što je već spomenuto, HPB brine o svojoj zajednici te je još 2007. godine postala članica *UN Global Compact* inicijative. U sklopu ove inicijative, obvezala se na održivo poslovanje, o kojem i redovito izvještava. Također, organiziranjem raznih konferencija, edukacija te suradnjom s fakultetima i školama, nastoji podići razinu financijske pismenosti kod klijenata, školaraca i studenata. Nerijetko kreira i posebne linije proizvoda koji su namijenjeni specifičnim skupinama poduzetnika, poput umirovljenika, branitelja, žena poduzetnica i sl.¹³³ Kako bi dodatno doprinijela razvoju društva, često sponzorira ili donira sredstva različitim kulturnim, znanstvenim i društvenim projektima. Kroz sponzorstvo pruža potporu raznim sportskim, obrazovnim i kulturnim programima, kao i brojnim gospodarskim, ekološkim i znanstvenim projektima. U 2020. je na sponzorstvo izdvojila skoro 1,15 milijuna kuna, od čega se 750.000 kuna odnosilo na Hrvatski rukometni savez. S druge strane, donacijama HPB nastoji podržavati kulturu i tradiciju te stvoriti bolje uvjete rada zdravstvenim i obrazovnim ustanovama. U tom smislu, 2020. godine je donirala više od 1,5 milijuna kuna, a dvije trećine od tog iznosa su bile donirane Gradu Petrinji.¹³⁴ Nerijetko i sami zaposlenici ove banke organiziraju humanitarne akcije. Jedna od njih je „I četkica jedna njima je vrijedna“ koja je prvi put organizirana 2008., te se od tada održava svake godine u predbožićno vrijeme. Cilj ove akcije je prikupiti razne

¹³¹ HPB (b.d.), Društvena odgovornost, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/drustvena-odgovornost/142>

¹³² HPB (b.d.), Suradnja s mladim umjetnicima, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/suradnja-s-mladim-umjetnicima/990>

¹³³ HPB (b.d.), Briga o zajednici, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/briga-o-zajednici/1028>

¹³⁴ HPB (b.d.), Sponzorstva i donacije, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/sponzorstva-i-donacije/1054>

darove i životne potrepštine za djecu iz Doma za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Vugrovcu.¹³⁵

Kako bi zaštitio okoliš, HPB kontinuirano potiče klijente, zaposlenike i poslovne partnere na ekološki odgovorno ponašanje i racionalno gospodarenje otpadom. S ciljem postizanja prethodno navedenog, 2012. godine je Banka uvela Zeleni ured u svoje poslovanje. Projekt kojim također nastoji očuvati okoliš je i „Biciklom na posao“, koji osim pozitivnog ekološkog učinka, ima za cilj i očuvati zdravlje svojih zaposlenika. Uz navedeno, Banka je u suradnji s biciklističkim izazovom „Vozim za Zagreb“ koji želi potaknuti na zdrav život uz bicikliranje, te maturantima iz Dječjeg doma u Nazorovoj za svaki prijeđeni kilometar donira 1 kunu.¹³⁶

U ponudi svojih proizvoda ova Banka ima i zelene kredite za poduzetnike. Ovaj kredit se odobrava u svrhu kupnje ili izgradnje niskoenergetske nekretnine, za financiranje solarnih sustava za proizvodnju ili vlastite potrebe te za poboljšanje energetske učinkovitosti poslovne nekretnine ili cjelokupnog proizvodnog procesa. Nadalje, rok otplate mu je do 10 godina, a minimalni iznos odobravanja 30.000 kuna, dok maksimalni nije određen. Odobreni iznos se može koristiti 12 mjeseci, a poček do 24 mjeseca. Također, ovaj kredit se može otplaćivati u jednakim mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama, a može biti ugovoren u kunama, eurima ili s valutnom klauzulom u eurima.¹³⁷

¹³⁵ HPB (b.d.), Zaposlenici, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/zaposlenici/1056>

¹³⁶ HPB (b.d.), Okoliš, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/okolis/1058>

¹³⁷ HPB (b.d.), Zeleni krediti za poduzetnike, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/zeleni-krediti-za-poduzetnike/1878>

5. ZAKLJUČAK

U drugoj polovici prošloga stoljeća, kao posljedica suočavanja ljudi s ekološkim i drugim neprilikama, razvio se koncept održivog razvoja. Njegov je smisao ispunjavanje potreba današnjih generacija, a da se pritom ne uskrati mogućnost budućih naraštaja na ispunjavanje vlastitih. U poticanju svijesti i promjeni ponašanja svih sudionika, vrlo bitnu ulogu imaju velike svjetske organizacije, među kojima su i Ujedinjeni narodi, koje su na brojnim konferencijama raspravljale o važnosti održivog razvoja. Od toga, najvažnija je posljednja konferencija iz 2015. godine na kojoj su se utvrdili novi ciljevi održivog razvoja.

Banke, kao vrlo bitni posrednici u gospodarstvu, imaju važnu ulogu u dostizanju spomenutih ciljeva te mogu značajno utjecati na razvoj cjelokupnog društva i zajednice u kojoj posluju. U tom se smislu razvilo i održivo bankarstvo, koje predstavlja društveno – ekonomsku doktrinu koja naglašava važnost bankarstva u dostizanju općih ciljeva održivosti. Nakon usvajanja načela održivog razvoja u svoje poslovanje, banke prilikom odobravanja kredita klijentu, ne smiju procjenjivati samo njegovu likvidnost i kreditni rejting, već moraju uzeti u obzir i ESG rizike i čimbenike, koji mogu dovesti do ostvarenja drugih rizika, poput strateškog, reputacijskog, operativnog i dr. Takvim bankama je važno saznati za koju svrhu klijent namjerava koristiti novčana sredstva, te ona mora biti u skladu s elementima održivog razvoja. Pozitivni doprinos od takvog načina poslovanja pritom neće biti ostvaren samo na razini društva, već i na razini poslovanja banke. Ponajviše će ostvariti prednosti u kontekstu boljeg omjera troškova i koristi, bolje reputacije, većeg tržišnog udjela, konkurentne prednosti u odnosu na banke koje takav način poslovanja ne primjenjuju i dr.

U tom smislu, i Europska unija raznim dokumentima potiče sve subjekte gospodarstva na usvajanje koncepta održivosti. Naročito se ističe njen Akcijski plan za financiranje održivog rasta, u kojem su navedene mjere za postizanje ciljeva vezanih za usmjeravanje kapitala u održive aktivnosti, poticanje na upravljanje rizicima održivosti te na transparentnost i dugoročnost svih tržišnih sudionika. Kao kreditna institucija Europske unije, bitnu ulogu u dostizanju održivosti na tom području ima i Europska investicijska banka. Kroz ponudu svojih proizvoda i usluga, među kojima su razni krediti, garancije,

savjetodavne usluge i sl., značajno doprinosi ostvarenju ciljeva. Također, važno je spomenuti i brojne banke s područja Europske unije koje su se priključile Globalnom savezu za bankarstvo na vrijednostima, kojem je cilj da financije postanu alat kojim će se osigurati održivost.

Nadalje, u Strategiji održivog razvitka Republike Hrvatske, koja predstavlja temeljni dokument za održivi razvoj, navedena su brojna načela kojima se želi postići održivost hrvatskog gospodarstva. Spomenuta Europska investicijska banka ima važnu ulogu u financiranju održivih projekata na ovom prostoru, kao i Hrvatska banka za obnovu i razvitak. S druge strane, kada se u smislu održivosti promatraju banke koje posluju na ovom prostoru, treba napomenuti kako još uvijek ni jedna nije u potpunosti usvojila ovaj koncept. Neke od njih su u svoju ponudu proizvoda uvrstile zelene kredite i kredite koji su namijenjeni za financiranje obnovljivih izvora energije, a interno ih većina smanjuje potrošnju papira, obnavlja vozni park i sl. U većini slučajeva, banke izjednačavaju društveno odgovorno poslovanje, te s njim povezano održivo bankarstvo, s aktivnostima vezanim uz humanitarne akcije, donacije, sponzorstva i sl., što se može vidjeti iz primjera Zagrebačke banke, Privredne banke Zagreb, Erste banke i Hrvatske poštanske banke. Hrvatska narodna banka će imati glavnu ulogu u rješavanju ovih problema, i to u vidu izrade smjernica, davanjem regulativnog okvira i edukacijom banaka o implementaciji održivog razvoja u njihovo poslovanje.

Danas su, više nego ikada prije, potrebne temeljite i opsežne promjene u ponašanju svih elemenata gospodarstva, od nacionalnih vlada, državnih institucija, poduzeća, financijskog sektora pa sve do samih pojedinaca. Sve je to nužno ukoliko se želi osigurati potpuni održivi razvoj, koji će doprinositi blagostanju svakog člana društva, kao i dobrobiti budućih generacija. U tom smislu, važno je da se svi prethodno nabrojani sektori gospodarstva aktivno uključe u provođenje ciljeva održivog razvoja, a naročito banke, s obzirom na jačinu utjecaja kojeg imaju na okolinu u kojoj posluju.

POPIS LITERATURE

ADBInstitute (2018.), FINANCIAL STRATEGY TO ACCELERATE GREEN GROWTH [e-publikacija], preuzeto s <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/452656/adbi-wp866.pdf>

Aracil, E., Najera-Sanchez, J. J., Javier Forcadell, F. (2021.), Sustainable banking: A literature review and integrative framework, Finance Research Letter, 10.1016/j.frl.2021.101932

Barua, S. (2020.), Environmental Risk, Sustainability, and Banking, <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110664317-002/html>

Činim dobro svaki dan (b.d.), Ukupno prikupljena sredstva, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.cinimdobro.hr/donirali-smo>

Črnjar, M., Črnjar, K. (2009.), Menadžment održivog razvoja, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci Glosa, Rijeka

Ekobanken (b.d.), About Ekobanken, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.ekobanken.se/om-oss/om-ekobanken>

Ekobanken (b.d.), What does Ekobanken do for the climate?, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.ekobanken.se/om-oss/klimat-och-biologisk-mangfald/vad-gor-ekobanken>

Emas, R. (2015.), The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining Principles, https://www.researchgate.net/publication/339003550_The_Concept_of_Sustainable_Development_Definition_and_Defining_Principles

ERSTE Bank (b.d.), Dostojanstven rad i gospodarski rast, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/dostojanstven-rad-i-gospodarski-rast>

ERSTE Bank (b.d.), Društvena odgovornost i kvalitetno obrazovanje, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/drustvena-odgovornost-i-kvalitetno-obrazovanje>

ERSTE Bank (b.d.), Odgovor na klimatske promjene, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/odgovor-na-klimatske-promjene>

ERSTE Bank (b.d.), Održivo poslovanje, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje#>

ERSTE Bank (b.d.), Rodna ravnopravnost, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/rodna-ravnopravnost>

ERSTE Bank (b.d.), Smanjenje nejednakosti, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/smanjenje-nejednakosti>

ERSTE Bank (b.d.), Zdravlje i dobrobit, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/odrzivo-poslovanje/zdravlje-i-dobrobit>

Eurobank (b.d.), WWF Visa, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.eurobank.gr/en/retail/products-services/products/cards/pistotikes-kartes/wwf-visa>

European Investment Bank (b.d.), Climate and environmental sustainability, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/climate-action/index.htm>

European Investment Bank (b.d.), Economic and social cohesion, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/cohesion/index.htm>

European Investment Bank (b.d.), Framework loans for the public sector, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/framework-public-sector.htm>

European Investment Bank (b.d.), Infrastructure and the EIB, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/infrastructure/index.htm>

European Investment Bank (b.d.), Innovation and skills, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/innovation/index.htm>

European Investment Bank (b.d.), Intermediated loans for SMEs, mid-caps and other priorities, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/sme-mid-caps.htm>

European Investment Bank (2020.), Izvješće o radu Europske investicijske banke za 2020. [e-publikacija], preuzeto s <https://www.eib.org/en/publications/activity-report-2020.htm?lang=hr>

European Investment Bank (b.d.), Loans, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/index.htm>

European Investment Bank (b.d.), Loans for the private sector, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/private-sector.htm>

European Investment Bank (b.d.), Loans for the public sector, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/loans/public-sector.htm>

European Investment Bank (b.d.), Our priorities, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/index.htm>

European Investment Bank (b.d.), SMEs and mid-caps, preuzeto 29. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/about/priorities/sme/index.htm>

European Investment Bank (b.d.), Sustainability Awareness Bonds, preuzeto 29. srpnja 2021. s https://www.eib.org/en/investor_relations/sab/index.htm

European Investment Bank (b.d.), What we offer, preuzeto 28. srpnja 2021. s <https://www.eib.org/en/products/index.htm>

Europska investicijska banka (2020.), Europska investicijska banka u Hrvatskoj [e-publikacija], preuzeto s <https://www.eib.org/de/publications/eib-in-croatia?lang=hr>

Europska investicijska banka (2009.), Izjava o okolišnim i socijalnim načelima i standardima [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hbor.hr/wp-content/uploads/2016/11/EIB-Izjava-o-okoli%C5%A1nim-i-socijalnim-na%C4%8Delima-i-standardima.docx>

Europska komisija (b.d.), EU taxonomy for sustainable activities, preuzeto 25. srpnja 2021. s https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_hr

Europska komisija (2018.), KOMUNIKACIJA KOMISIJE - Akcijski plan o financiranju održivog rasta [e-publikacija], preuzeto s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0097&from=HR>

Europska komisija (b.d.), Održivi razvoj, preuzeto 24. srpnja 2021. s https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/what/glossary/s/sustainable-development

Europska unija (b.d.), Europska investicijska banka (EIB), preuzeto 28. srpnja 2021. s https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-investment-bank_hr

Fetahagić, M. (2007), INDIKATORI ODRŽIVOSTI - CJELOVITI PRISTUP, Tranzicija, 9 (19-20), 135-146. <https://hrcak.srce.hr/36269>

Filipović, M. (2019.), Konceptualizacija održivog razvoja i ekološko obrazovanje, <https://rhinosec.fb.bg.ac.rs/handle/123456789/448>

GABV (b.d.), About The purpose of the Global Alliance for Banking on Values, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.gabv.org/about-us>

GABV (b.d.), Ekobanken, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.gabv.org/members/ekobanken>

GABV (2020.), GABV Launches 2020 Annual Report [e-publikacija], preuzeto s <https://www.gabv.org/news/gabv-launches-2020-annual-report>

GABV (b.d.), Our banks, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.gabv.org/members-2/find-members/banks>

GABV (b.d.), Principles, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.gabv.org/about-us/our-principles>

GABV (b.d.), The Movement - A global network of transformative organisations and committed people, , preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.gabv.org/about-us/the-movement>

Glumac, M. (2018). DRUŠTVENA ODGOVORNOST KAO VAŽAN ASPEKT USPJEŠNOG POSLOVANJA, Paragraf, 2 (1), 99-124. <https://hrcak.srce.hr/207652>

HBOR (b.d.), Investicije javnog sektora, preuzeto 04. kolovoza 2021. s https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-javnog-sektora/

HBOR (b.d.), Investicije privatnog sektora, preuzeto 04. kolovoza 2021. s https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-privatnog-sektora/

HBOR (2019.), IZVJEŠĆE O DRUŠTVENOJ ODGOVORNOSTI I ODRŽIVOSTI 2019. [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hbor.hr/wp-content/uploads/2020/08/HBOR-Izvjescje-o-drustvenoj-odgovornosti-i-odrzivosti-2019-1.pdf>

HBOR (b.d.), SURADNJA S EUROPSKOM INVESTICIJSKOM BANKOM, preuzeto 03. kolovoza 2021. s <https://www.hbor.hr/naslovnica/hbor/suradnja-s-europskom-investicijskom-bankom/>

HBOR (b.d.), Zaštita okoliša i održivi razvoj, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.hbor.hr/tema/zastita-okolisa-odrzivi-razvoj/>

HNB (2021.), Financijska stabilnost [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hnb.hr/documents/20182/3899508/h-fs-22.pdf/76ddb81-191c-c0af-d642-ee31f937d4fc?#page=55>

HPB (b.d.), Briga o zajednici, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/briga-o-zajednici/1028>

HPB (b.d.), Društvena odgovornost, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/drustvena-odgovornost/142>

HPB (b.d.), Okoliš, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/okolis/1058>

HPB (b.d.), Sponzorstva i donacije, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/sponzorstva-i-donacije/1054>

HPB (b.d.), Suradnja s mladim umjetnicima, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/suradnja-s-mladim-umjetnicima/990>

HPB (b.d.), Zaposlenici, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/zaposlenici/1056>

HPB (b.d.), Zeleni krediti za poduzetnike, preuzeto 03. rujna 2021. s <https://www.hpb.hr/hr/zeleni-krediti-za-poduzetnike/1878>

Hrvatski savjet za zelenu gradnju (b.d.), O nama, preuzeto 03. kolovoza 2021. s <https://gbcroatia.org/o-nama>

IFC (2007.), BANKING ON SUSTAINABILITY Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets [e-publikacija], preuzeto s <https://documents1.worldbank.org/curated/pt/434571468339551160/pdf/392230IFC1Bank1tainability01PUBLIC1.pdf>

Ilić, B., Stojanović, D., Đukić, G. (2019.), Green economy: mobilization of international capital for financing, Green Finance, 1(2), 94-109., <https://www.researchgate.net/profile/Biljana->

Ilic/publication/332606955_Green_economy_mobilization_of_international_capital_for_financing_projects_of_renewable_energy_sources/links/5cc038aa92851c8d2200aa98/Green-economy-mobilization-of-international-capital-for-financing-projects-of-renewable-energy-sources.pdf

Ivanišević Hernaus, A. (2016., listopad), Društvena odgovornost u financijskom sektoru (EFZG working paper series, br. 16-08.), preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/168278>

Jovanović, P., Stojković Zlatanović, S. (2020.), Izazovi održivog razvoja u Srbiji i Evropskoj uniji, preuzeto s http://iriss.idn.org.rs/488/1/Sovilj_Izazovi_odrzivog_razvoja.pdf

Jovičević, R., Žugić, J. (2018.), Marketing u savremenom bankarstvu, Univerzitet Mediteran, Podgorica

Kundid, A. (2012.), DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ, Ekonomska misao i praksa, (2), 497-528. <https://hrcak.srce.hr/94159>

Lebedeva, N. Yu. (2018.), The sustainable banking in a model of sustainable economy development, preuzeto s https://www.researchgate.net/publication/325480783_The_sustainable_banking_in_a_model_of_sustainable_economy_development

Matešić, M. (2020.), Eko-inovacije za održivi razvoj, Socijalna ekologija, 29 (2), 153-177. <https://doi.org/10.17234/SocEkol.29.2.1>

Matešić, M., Pavlović, D., Bartoluci, D. (2015.), Društveno odgovorno poslovanje, Zagreb: VPŠ Libertas

Meena, R. (2013.), Green Banking: As Initiative for Sustainable Development, Global Journal of Management and Business Studies, 3 (10), 1181-1186. https://www.ripublication.com/gjmbs_spl/gjmbsv3n10_21.pdf

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (b.d.), Održivi razvoj, preuzeto 23. srpnja 2021. s <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/>

Munitlak – Ivanovic, O., Zubović, J., Mitić, P. (2017.), RELATIONSHIP BETWEEN SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND GREEN ECONOMY - EMPHASIS ON GREEN FINANCE AND BANKING, *Ekonomika poljoprivrede*, 64 (4), 1467-1482. https://www.researchgate.net/publication/324100125_Relationship_between_sustainable_development_and_green_economy_Emphasis_on_green_finance_and_banking

Nitescu, D. C., Cristea, M. A. (2020.), Environmental, Social and Governance Risks – New Challenges for the Banking Business Sustainability, *Amfiteatru Economic*, 22(55), 692-706 <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=888536>

Norouzi, N., Ataei, E. (2021.), Globalization and sustainable development, *International Journal of Innovative Research in the Humanities* 1(2), 66 – 74., https://www.researchgate.net/publication/352952513_Globalization_and_sustainable_development

Ozili, P. K. (2021.), DIGITAL FINANCE, GREEN FINANCE AND SOCIAL FINANCE: IS THERE A LINK?, *Financial Internet Quarterly*, 17(1), 1-7., https://www.researchgate.net/publication/349346889_Digital_Finance_Green_Finance_and_Social_Finance_Is_There_a_Link

Petrović – Randelović, M., Radojčić, J., Manasijević, A. (2018.), THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE BANKING SECTOR IN ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS, preuzeto s <https://limen-conference.com/limen-2018-144/>

PRI (2018.), Action 1: Sustainability taxonomy, preuzeto 04. rujna 2021. s <https://www.unpri.org/sustainable-financial-system/the-european-commission-action-plan-action-1/3001.article>

PRI (2018.), Action 2: Standards and labels, preuzeto 04. rujna 2021. s <https://www.unpri.org/sustainable-financial-system/the-european-commission-action-plan-action-2/3002.article>

PRI (2018.), Action 3: Fostering investments in sustainable projects, preuzeto 04. rujna 2021. s <https://www.unpri.org/sustainable-financial-system/the-european-commission-action-plan-action-3/3003.article>

PRI (2018.), Action 4: Incorporating sustainability when providing financial advice, preuzeto 04. rujna 2021. s <https://www.unpri.org/sustainable-financial-system/the-european-commission-action-plan-action-4/3004.article>

Privredna banka Zagreb (b.d.), Donacije i sponzorstva, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/o-nama/odrzivi-razvoj/donacije-i-sponzorstva.html>

Privredna banka Zagreb (b.d.), Održivi razvoj, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/o-nama/odrzivi-razvoj.html>

Privredna banka Zagreb (b.d.), PBZ Energo krediti, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/stambeni-krediti/energo-krediti.html>

Privredna banka Zagreb (b.d.), Projekti i inicijative, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/o-nama/odrzivi-razvoj/projekti-i-inicijative.html>

Privredna banka Zagreb (b.d.), Utjecaj na okoliš, preuzeto 04. kolovoza 2021. s <https://www.pbz.hr/gradjani/o-nama/odrzivi-razvoj/utjecaj-na-okolis.html>

Rakić, S. (2016.), Ispitivanje uticaja društveno odgovornog poslovanja na profitabilnost banaka u Evropskoj uniji, doktorski rad, Fakultet Edukons - Fakultet poslovne ekonomije Sremska Kamenica, Sremska Kamenica

Stanojević, D., Mitic, P., Rakić, S. (2013.), Strategija bankarskog sektora u kontekstu održivog razvoja – perspective Srbije (eng. Banking sector strategy in the context of sustainable development - Serbian perspective), preuzeto s https://www.researchgate.net/publication/262494044_Strategija_bankarskog_sektora_u_kontekstu_odrzivog_razvoja_-_perspective_Srbije_eng_Banking_sector_strategy_in_the_context_of_sustainable_development_-_Serbian_perspective

Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, Narodne novine br. 30/2009 (2009.)

Triodos Bank (2020.), Integrated Annual Report 2020 [e-publikacija], preuzeto s <https://www.annual-report-triodos.com/2020/our-group/key-figures>

Triodos Bank (b.d.), Money can change the world, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.triodos.com/about-us>

Triodos Bank (b.d.), Our vision on impact, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.triodos.com/vision-on-impact>

Triodos Bank (b.d.), What we finance, preuzeto 27. srpnja 2021. s <https://www.triodos.com/impact-themes>

UNECE (2009.), Measuring Sustainable Development [e-publikacija], preuzeto s <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=801&menu=1515>

UNEP (2016.), CONNECTING FINANCIAL SYSTEM AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: MARKET LEADERSHIP PAPER [e-publikacija], preuzeto s <https://www.unepfi.org/wordpress/wp-content/uploads/2016/11/MKT-LEADERSHIP-REPORT-AW-WEB.pdf>

UniCredit (2020.), Integrated Report [e-publikacija], preuzeto s https://www.unicreditgroup.eu/en/a-sustainable-bank/sustainability-reporting.html?intcid=INT-IG_CTA0019

UN (b.d.), PRINCIPLES FOR RESPONSIBLE BANKING, preuzeto 26. srpnja 2021. s <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>

Valls Martínez, M.d.C., Cruz Rambaud, S., Parra Oller, I.M. (2020.), Sustainable and conventional banking in Europe, PLoS ONE, 15(2), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0229420>

WWF (2014.), ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE INTEGRATION FOR BANKS: A GUIDE TO STARTING IMPLEMENTATION [e-publikacija], preuzeto s https://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/wwf_environmental_social_governance_banks_guide_report.pdf

Zagrebačka banka (b.d.), Bankarstvo s društvenim utjecajem, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/bankarstvo-s-drustvenim-utjecajem>

Zagrebačka banka (b.d.), Financijska edukacija, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/financijska-edukacija>

Zagrebačka banka (b.d.), Financiranje s društvenim utjecajem, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/financiranje-s-drustvenim-utjecajem>

Zagrebačka banka (b.d.), Mikrokrediti, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/mikrokrediti>

Zagrebačka banka (b.d.), Održiva zajednica, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/odrziva-zajednica>

Zagrebačka banka (b.d.), Održivo poslovanje, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/odrzivo-poslovanje>

ZEF (b.d.), Etična banka, preuzeto 02. kolovoza 2021. s <https://www.zef.hr/hr/o-nama/eticna-banka>

POPIS SLIKA

Slika 1 Interne i eksterne aktivnosti društveno odgovornih banaka	8
Slika 2 Glavni pokretači implementacije održivosti u bankarsko poslovanje	12
Slika 3. Faze implementacije održivosti u bankarstvo	13
Slika 4. Povezanost zelenih i drugih financija	14
Slika 5 Materijalni utjecaji HBOR-a – interni ispitanici	37
Slika 6 Materijalni utjecaji HBOR-a - eksterni ispitanici	38

ŽIVOTOPIS STUDENTA

Anna Maria Nevistić je rođena 22.12.1997. godine, te danas živi u Zagrebu. Nakon završene Osnovne škole Josipa Zorića u Dugom Selu, 2012. godine upisuje opću gimnaziju u Srednjoj školi Dugo Selo. Početkom listopada 2016. godine upisuje Ekonomski fakultet u Zagrebu, te pohađa Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije na smjeru Financije.

Tijekom studiranja je radila na brojnim poslovima, među kojima su poslovi vezani za rad u skladištu i na inventuri, rad na lokalnim izborima, te krajem 2019. rad u *call* centru Privredne banke Zagreb. Iste te godine, nakon rada u spomenutoj banci, kao student počinje raditi na administrativnim poslovima u Plivi, gdje do danas radi.

Tijekom svog obrazovanja i rada, stekla je brojne kompetencije koje se ponajviše odnose na kritičko razmišljanje i znanje vezano za ekonomiju, dobru organizaciju, predanost i preciznost u poslu, ustrajnost u obavljanju poslova i dr.

Materinski jezik joj je hrvatski, dok se engleskim i njemačkim jezikom dobro koristi u govoru i pismu.